vrat' intellectu facile ē. Si enī iustus fuit hō accepta inmor
talitate metuit deo seruiet. Hoīes aut nō nisi ad iustitiā
nasci tū phi veteres tū etiā Cicero suspicat'. disserens enī
de legibus. Sed in oīm inquit que in hoīm doctorū disputa
tione versant' nichil ē pfecto prestabilius q̄ plane intelli
gi nos ad iustitiā esse natos. Id g° solū deo exhibē atq3 offre
debemus ad qd' capiendū nos ipe genuit. Hoc aut duplex
sacrificii genus q̄ sit verissimū Trimegistus hermes ydoneus
testis est qui nobiscū id ē cū phetis quos sequimur. tā re q̄ vbis
congruit de iustitia sic locutus est. Hoc vbū o fili adora et
cole. Cultus aut dei vnus est malū nō esse. Ite in nullo ser
mone pfecto cū exaudisset Asclepiū querentē a filio suo
Vtrū placeret patri eius pferri thus et alios odores ad sacri
ficiū dei exclamauit. Bene bn̄ o mi nate Asclepi. Est eī
maxia ipietas tale quid de illo vno ac singulari bono i
aīm inducē. Hec et huius silia hui nō queunt. Oīm enī
quecūq3 sunt plenus est et oīm minime indiges. Nos v° gra
tias agentes adoremus. Huius enī sacrificiū sola bndictio est.
Recte vbo enī sacrificari oportet deo. Siquidē deus vbū ē vt
ipe confessus est. Summus igit' colendi dei ritus ē ex ore insti
hoīs ad deū directa laudatio. Que tū ipa vt deo sit accep
ta et humilitate et timore et deuotione maxia opus ē. Ne
quis forte integritatis atq3 innocentie fiducia gerens tumo
ris et arrogantie crimē incurrat. eoq3 facto gratiam vtutis
amittit. Sed vt sit deo carus omniq3 macula careat. miam
dei spr imploret. Nichilq3 aliud precet' nisi pctis suis
venia licet nulla sint. Si quid aliud desiderauit. nō ē
opus dicto scienti quid velimus. Si quid enī boni euene
rit. gras agat. si quid mali satisfaciat. et id sibi ob pcta
sua euenisse fateat'. Et nichilominus etiā in malis gras
agat et in bonis satisfaciat. vt idē sit spr et stabilis et in
mutabilis et inconcussus. Nec tm̄ hoc in teplo putet sibi
esse faciendū s3 et domi et in ipo etiā cubili suo. Seq3 de
Secū deniq3 habeat deū spr in corde suo consecratū qm̄
ipe est dei templū. Quod si deo patri ac dnō hac assiduita
te hoc obsequio hac deuotione seruierit cōsumata et pfecta
iustitia est. Quam qui tenuerit hic vt an attestati sumus
deo parauit. Hic religioni atq3 offitio suo satis fecit.

Explicit liber sextus. Deo gratias

Incipiuntq3 Capla septimi libri

Quid dictum in precedentibus libris et quid restat dicendum in ultimo quod sit credituri vitali et quod non et quare. 1

Quod aureum seculum id est felicissimus status futurus est post iudicium et quare res mundi non potest ab homine comprehendi et quod vera sapientia non assequitur quibus bonum non est per gratiam. 2

Quantum erraverint stoyci de ratione mundi et auctore omnium deo et homine propter quem factus est mundus et quam manifestis contra Epycurum rationibus doceatur mundum et omnia que in eo sunt a dei providentia gubernari. 3

Quod omnes res ad aliquem usum facta est etiam aliqua illa que omnino videtur esse mala quare homo creatus sit corpore fragilis et capax rationis. 4

Quare homo creatus sit et quare ex contrariis constet et quod ei domicilium constitutum est in medio et vita duplex proponitur quarum altera ministrat natura et alteram largitur gratia et quid significet quod homo primum quadrupedibus conformatur et postea erigitur et tamen utitur extitio rationis. 5

Item quare mundus creatus sit quare homo et quod maius sit cultus deorum. 6

Quare philosophi nequiverunt comprehendere veritatem integre quam tamen sicut exempla declarant particulam comprehenderunt totam sed defendere nequiverunt. 7

De inmortalitate anime et quibus eam argumentis plato sit conatus astruere. 8

Que sit dei inmortalitatis anime fidelis assertio et quod laborum virtutumque finis beata eternitas est. 9

Item de inmortalitate anime et quod virtus semel habita perpetuatur et amitti non potest et quod vita duplex est et ubi mortes homini due proponuntur. 10

De resurrectione corporum mortuis et morte animarum perpetuitate.
Item de inmortalitate anime contra lucretium et Epycurum et de divinationibus et anime et de corporum resurrectione. 11

Quibus testimoniis inmortalitas anime approbatur et futurum iudicium dei et quantum Aristoxenus alios vicerit in errore. 12

De fine mundi et errore caldeorum de etate mundi et quod post sex etates id est sex milia annorum status mundi mutabitur et renovabitur et quod mille anni sunt unus dies dei et quod post iudicium mille annis regnabunt electi dei in terra. 13

Quod submersio pharaonis et egyptiorum et liberatio hebreorum de servitute egypti prefiguravit liberationem electorum et reproborum dampnationem que futura et quod romanorum imperium

añ delebit et in asiam sũma ptas reuertet. Et q̃bus etatu
gradibus roma creuerit et defitiet. 14

Quo ip̃ery ventura sit destructio et q̃ illã signa p̃cessura
sint sc̃dm vaticinia p̃pharũ et sibille. 15

De aduentu magni p̃phe qui Elyas ab alys dicit et quo in
terficiet ab antiχristo et resurget die 3ª et ascendet in ce
lũ et de p̃secutione ecclesie quam inferet antiχp̃s et de
miraculis eius. 16

Quo hec p̃nũtiata sint et vaticinijs p̃pharũ et ora
culis gentiliũ vatũ et visibus sibillinis. 17

Quo χp̃us et quibus p̃cedentibus signis descendet de celo
vt interficiat antiχpm et tyrãnos et ip̃os deleat de terra et
q̃ vigilie nocturne χp̃ianorũ ideo institute sunt q̃ χp̃us
de nocte venturus e et q̃ dij et cultores eorũ dabunt̃ mor
dio sicut Sibilla predixit. 18

Quo aperientur inferi et resurget mortui et qui iudicandi
sunt et qui non Et quo hec sibilla p̃dixerit et qua r̃one o
ma cũ imortalis sit patibilis ee possit. 19

De potẽtia dei que p̃ merito cuiusq̃ p̃t angelos et hoĩes
punire de carnis imortalitate post resurrexione de dãa
ignis Jehennalis et ignis cõis et quid in electis uel
reprobis operetur. 20

Et hec a quibusdã dicunt ee poetica et vñ ad notione
uenerint poetarũ et quibus de causis corrũperint v̄itate et
lethen amne et alia fãtastica induxerunt. 21

De resurrexiõe et q̃ pitagoras et alij ph̃i inepte locuti sũt
de Anastasio inc̃hetes aĩas in alia trãsire corp̃a. 22

Et sc̃dm vaticinia sibille post iudiciũ p̃ mille ãnos reg
nabit in terra filius dei cũ electis suis in scã ciuitate quam
constituet et q̃ dyabolus mille ãnis vincietur et oĩs cre
atura mãsuescet et ad iocũditatem seruiet hoĩ Et χp̃s
ab hominibus colet̃ vt deus et dñs. 23

Quo nõ restant ex quarũdã scripturarũ assertione n̄ duce
ti ãni usq̃ ad rerũ mutatione et q̃ finis nõ aderit n̄
Roma destructa. 24

Qr elapsis mille ãnis aurei sc̃li post iudiciũ soluet̃ iterũ dy
abolus et cõcitabit gentes vt scãm expugnet ciuitatẽ et obsidebit
eã et quo ea deus oĩo destruet et p̃ eis eternis tradet electis hoĩbus
trãslatis ad simĩl angelorũ post resurrexionẽ scãm. 25

Exhortatio vt omes operent ad suscipiedã cũ religioe sapiã
p̃ quã ad b̃tissima p̃ueniẽt eterne vite b̃titudine. 26

Quid dictū in precedentibꝰ libris, quid restat dicendū in ultimo q̄ sint credituri veritati et qui nō et q̄re. Caᵐ pᵐ.

Bene habet iacta sūt fūdamēta solū iecimꝰ
vt ait summꝰ orator. Verū nos nō fūdamēta
solū iecimꝰ q̄ firma et ydonea essent opi pfe
rendo s; magnis robustisq; molibꝰ edificiū
totū pene vsq; ad sūma pduximꝰ. Restat
id qđ est multo facilius vl' tegē vl' ornāe sine q° tn̄ priora
opa et mutilia sunt et ingrata. Nā quid pdest a falsis
religionibꝰ liberari aut intelligē verū quid a vanitate
false sapie puidē aut que sit vera cognoscē quid m̄
pdest celestē illā iusticiā defendē quid cū magnis diffi
cultatibꝰ cultū dei tenē que est sūma v̄tus nisi eā diui
nū p̄miū btitudinis ppetue subsequatᶻ. De qua nob est
in hoc libro disserendū ne priora oīa irrita et infruc
tuosa videantᶻ si hoc cuiꝰ cā illa suscepta sūt in incertū
rlinquamꝰ. Ne quis forte arbitretᶻ tantos labores īas
sū suscipi dū eorū celesti mercede diffidit quā deꝰ statu
it ei qui hᶜ fragilia tr̄e bona p sola iudiciq; virtute
ḡtempserit. Satis et huic parti faciamus tū testimo
niis diuinarū lr̄arū tū ēciā pbabilibus argumētis
vt eq; clarū sit et futura p̄ntibꝰ et diuina etr̄nis et
ppetua breuibꝰ esse anteponenda qm̄ sūt tpalia p̄
mia viciorū sempiterna virtutū. Exponāda igiᶻ
rōne mūdi vt facile possit intelligi et qn̄ et quare ef
fectus sit et a deo. Q; plato qui de mūdi fabricatione
disseruit nᶜ scire docente disciᶻ ignorabat. Ideoq; inppe
tuū dixit esse fabricatū. Quod longe secus est qm̄ q̄
quid est solido et graui corpe vt iniciū cepit aliqn̄ ita
finē capiat necē est. Nam Aristoteles tū nō vidēt que
admodū posset tāta rerū magnitudo interire et hanc
pscriptione vellet effugē sp ait fuisse mūdū ac sp futurū.
Proꝛsꝰ nichil vidit quia quitq̄d ē aliqn̄ habuerit princi
piū nᶜ omo quitq̄ pt esse nisi cepit. Nā cū tr̄a et a
quā et igne dispire consumi distinguiq; videamꝰ que
sūt vtiq; mūdi ptes intelligitur id totū esse mortale cuiꝰ
sūt mēbra mortalia. Ita fit vt natū sit quitq̄d pt inte
rire sed et omē qđ sub visu oculorū venit et corpale
vt ait plato et solubile sit necē est. Vnꝰ igiᶻ Epycurus

auctore democrito veridicus in hac re fuit qui ait et ortū ali
qn̄ et aliqn̄ esse pituru. Nec tn̄ rōne vlla redde potuit ā
quibꝰ de causis tantū hoc opus ā quo tp̄e resoluat². Sed
qm̄ deꝰ nobis reuelauit nc̄ coiecturis id assequim². ſ tradi
tione celesti docebimꝰ sedulo vt tandē studiosis veritatis
appeat non vidisse neqꝫ cōphendisse phōs veritatē ſ ita le
uiter odoratos vt tn̄ vn̄ eos odor ille sapiē tā suauis tā
vicidus afflaucit nullo mō senserunt. Interim necc̄ium
puto admonē lectores q̄ hc̄ mīa que tradimꝰ p̄ue vitio
seqꝫ metes ā ōmo non intelligent. Hebetat² em̄ acies
eaū t'rems cupiditatibꝰ que sensꝰ omēs grauāt i beni
lesqꝫ reddūt ā etiā si intelliget dissimulabūt tn̄ vt hc̄
vera esse nolēt quia trahūt² a vitijs et scientes malis
suis fauent quoꝝ suauitate capiūt². et v̄tutes via dese
rūt cuiꝰ acerbitate offendūt². Nam qui auaritia et opū
inexplebili quadā sibi flagrant quia non p̄nt vēditēs
aut dilargitis que amāt tenui cultu vitam degē sn̄
dubio malūt id esse fictū quo desiderijs suis renūtia
re cogūt². Itē qui libidinū stimul' incitati vt ait po
eta insuriās ignēqꝫ ruūt vtiqꝫ incredibilia nos dicut
auferre quia vulnerat aures eoꝝ p̄cepta ꝯtinētie que
illos a voluptatibꝰ suis ꝓhibent. quibꝰ aīam suam
in corpe abundiauerūt. Qui vero ambitiōe inflati ā
amore potētie inflamati omē studiū ad honores ac
quirendos contulerūt nc̄ si solem quidē ipm̄ testemꝫ
in manibꝰ fidem comodabūt ei doctrine. qui illos iu
bet oīpotentia et honore ꝯtēpto humiles viuē atqꝫ ita
humiles vt et accipē iniuria possint et referre nolint si
accepint. Hij sūt hoīes qui cont'ⁿ veritatē clausis oīut
quoquo mō latrauit. Qui aūt sancierūt idē non ita
vitijs īmersi vt insanabiles non sint et credent hijs et
libent' accedent et quecūqꝫ dicimꝰ opta et plana et si
plicia et quid maxiē opus est et vera et inexpugna
bilia illi videbūt². Nemo v̄tuti fauet nisi qui sequi p̄t
ſ sequi aūt non facile est oībꝰ hij p̄nt quos paupertas
et rerū indigentia exercauit et capaces v̄tutis efficit
Nam si virtꝰ ē tollerantia malorū. non capiūt ergo
virtutē qui sp̄ in bonis fuerūt quia mala neqꝫ expti

sūt neqȝ ferre pūt assuetudine ac desiderio bonorū q̄ sola
nouerūt eo fit vt paupes et humiles deo credat facilius qui
sūt expediti q̄ diuites qui sūt īpedimentis pluribꝫ īpli
cati pmo vero cathenati et ꝯpedit seruiūt ad nutū dn̄e
cupiditatis q̄ illos in extricabilibꝫ vinculis irretiuit
nec pūt in celū aspice q̄m mens eorū in tra̅ prona hu
miqȝ defixa est virtutis aūt via nō capit magna onera
gestantes Augustꝫ admodū trames est p̄ que iustitia ho
minē deducat in celū Huc tenē non pt̄ n̄i qui fuit expe
ditꝫ et nudus Nam isti locupletes multis et ingentibꝫ
sarcinis onerati p̄ via mortis incedūt que tutissima est
q̄m late pditio dn̄at. Hijs acerba sūt venena q̄ deus
ad iustitiā p̄cepit queqȝ nos dei magisterio de v̄tute ac ve
ritate disserimꝫ crudibꝫ si repugnare audebūt hostes se
necc̄e nr̄e ē virtutis iustitieqȝ fateant. Aggrediar nūc
qd' supest vt finis operi possit īponi Id aūt sup est vt
de iudicio dei disseramꝫ qd' tn̄ ꝯstituet. cū dn̄s nr̄ redie
rit in t̄ra vt vnicuiqȝ p merito a' p̄mium p̄soluat a' pena
Itaqȝ vt in 1° libro de p̄mo aduentu eiꝫ diximꝫ sic i h° scdm
reddēmꝫ aduentū que iudei quoqȝ et ꝯfitet. et sperant sed
frustra q̄m necc̄e est ad eos ꝯsolandos reuertat. ad quos
conuocandos priꝫ venerat Nam qui violarūt īpie humi
lem sentient in p̄tate victorē Eaqȝ oīa q̄ legūt et non
intelligūt deo repensante patient. quippe qui p̄mis oī
bꝫ inquinati et insup s̄cto cruore p̄fusi ab illo ipo cui
nephandas manꝫ intulerūt sint ad et̄na supplicia destina
ti Sed erit nobis contra iudeos sepata mat̄ia i q̄ illos
erroris et sceleris reuincemꝫ Nūc ignaros veritatis instru
amꝫ Qz aureū scdm p̄de felicissimꝫ statꝫ futurꝫ ē pꝫ
iuditiū et quare rō mūdi non pt̄ ab homīe ꝯprehēdi
et q̄ vera sapiam non assequit. quis bn̄ficio natūe
Disposicione summi dei sic ordi sed gr̄e · Ca^m. xx^m
natū vt iustū hoc scdm decursio tpo^rū spatio tim
mi sumat extinctaqȝ ꝯpinꝫ oī malitia et piorū animꝫ
ad beatā vitā renouatis quietū tranquillū pacificū aure
ū deniqȝ vt poete vocant scdm deo ipo regnāte floresat
In p̄mis causa errorū oīm phorū Hec fuit q̄ rōnem
mūdi que totā sapiam continet non ꝯphenderūt Ea
vero sensu p̄p° et i̅tna intellige. nō pt̄ ꝯphendi qd' illi sī

doctore per scriptos facere voluerunt. Itaque in varias sibique contrarias
sententias inciderunt ex quibus exitum non habent et in eodem loco si
cut Comicus ait hesitaverunt scilicet assumptionibus eorum non in
dente ratione cum assumpsissent quidem nam si que affirmari pro
barique non possent sine scientia veritatis rerumque celestium que
ut sepe iam dixi non potest esse in homine nisi deo docente per
cepta. Nam si potest homo intelligere esse quasi investigatio sub
sequi non potest aut facere que deus quia mortali corpore inductus
est. Ergo nec intelligere quidem potest que facit deus. quod autem fieri
non possit ex immensitate rerum atque operum divinarum facile
est utrumque metiri. Nam si mundum cum omnibus que sunt in eo
contemplari velis intelliges profecto quantum dei opus humanis o
peribus antestet. Ita quantum opera divina et humana interest tantum
distare inter dei hominisque sapientiam necesse est. Nam quia deus
incorruptus atque inmortalis est et ideo perfectus quia sempiternus est
sapientia quoque eius perinde ut ipse perfecta est. Nec obstare illi
quicquam potest quia nulli rei deus ipse subiectus est. Homo autem
quia subiectus est passioni subiecta est et eius sapientia erroris.
Et sicut hominis vitam multe res impediunt quo minus possit
esse perpetua ita sapientiam quoque eius multis rebus impediri ne
cesse est quo minus in perspicienda penitus veritate perfecta sit.
Ergo nulla est humana sapientia si per se ad notionem veri sci
entiamque nitantur quoniam mens hominis cum fragili corpore
alligata et in tenebroso domicilio inclusa neque liberius
evagari neque clarius perspicere veritatem potest. Cuius notio divine
conditionis est. Deo enim soli opera sua nota sunt. Homo autem
non cogitando aut disputando assequi eam potest sed discendo et au
diendo ab eo qui scire solus potest et docere. Ideo M. tullius Simaz
socratis de platone transferens dicentis venisse tempus ut ip
se migraret e vita. Illos autem apud quos causam suam pero
rabat ad eternam vitam utrum melius sit inquit dii immortales
sciunt. Hominem arbitror scire neminem. quare necesse est omnes
philosophie sectas alienas esse a veritate quia homines erant qui
eas constituerunt nec ullum fundamentum aut firmitatem possunt
habere que nullis divinarum vocum fulciuntur oraculis.

Quantum erraverint stoyci de ratione mundi et auctore o
mnium deo et homine propter quem factus est mundus et quod manifestius
tenent epycurea rationibus doceatur mundum et omnia que
in eo sunt dei providentia gubernari. Capitulum 2m.

Et quoniam de philosophorum erroribus loquimur. Stoyci naturam in duas
partes dividunt unam que efficiat alteram que se ad facien-
dum tractabilem prebeat. In illa prima esse vim sentien-
di in hac materiam nec alteram sine altero posse. Quo-
modo idem potest esse quod tractat et tractatur. Si quis dicat idem esse figu-
lum quod lutum et lutum esse idem quod figulum nonne aperte in-
sanire videatur. At isti uno nomine nature duas diversissimas com-
prehendunt deum et mundum artificem et opus. Dicuntque alterum
sine altero nichil posse tanquam natura sit deus mundo termina-
tus. Nam interdum sic confundunt ut sit deus ipse mens mundi
et mundus sit corpus dei quasi vero simul esse ceperint mundus
et deus ac non ipse mundum fecerit quod et ipsi fatentur. alias
cum hominum causa predicant esse fabricatum et esse sine mun-
do si velit possit siquidem deus est divina et eterna mens a
corpore soluta et libera cuius vim maiestatemque quoniam in-
telligere non poterant miscuerunt cum mundo id est operi suo.
Unum est illud virgilianum. Totamque infusa per artus mens a-
gitat molem et magno se corpore miscet. Ubi est ergo illud
quod idem ipsi aiunt et factum esse divina providentia et regi.
Si enim fecit mundum fuit ergo sine mundo. Si regit non utique
sicut mens corpus regit sed tanquam domum dominus navem gubernator
auriga currum nec tamen mixti sunt hiis rebus quas regunt.
Nam si hec omnia que videmus dei membra sunt iam insensibi-
lis ab hiis constituitur deus quoniam membra sensu carent et mor-
talis quoniam videmus membra esse mortalia. Possum enumera-
re quotiens repentinis quassate motibus ut hyaverint
terre vel descenderint in abruptum quotiens demerse fluc-
tibus et insule et urbes abierint in profundum. Frugife-
ros campos paludes inundaverint flumina et stagna sic-
caverint. Montes etiam vel ceciderint abrupti vel planis
fuerint adequati. Plurimas regiones et multorum funda-
menta montium latens et internus ignis absumit. Et hoc patum
est si membris suis non parcit deus. Num etiam homini liceat aliquid
in dei corpus. Maria extruuntur. montes exciduntur et ad erui-
endas opes interiora terre viscera effodiuntur. quid quod ne ara-
ri quidem sine laceratione divini corporis potest ut iam scelera-
ti atque impii simus qui dei membra violemus. Patitur ne
ergo vexari corpus suum deus et debilem se ut ipse facere vel
ab homine sinit. Nisi forte divinus ille sensus qui mundo
et omnibus partibus mixtus est primam terre faciem reliquit ac

sem ina dimersit ne quid doloris de assidua laceratione sen
tiret. Et si hoc vanū et absurdū est tam igit'. id ipi everti
q̄ h' indiget sensu qui nō pspexerut divinū quidem spm
esse ubiq diffusū eoq oīa contineri non tn̄ ut deus ipe qui
est incorruptibilis grauib9 et corruptibilib9 elemetis misceat'.
Illud g° verius ē qd a platone susceptū a deo fem esse mudū
et eiusdem puidentia gubnari. Oportebat igit' et platone
et eos qui idē senserut docē et explicare que cā q ro fuerit ta
ti opis fabricandi quare hoc a q9 gra fecit. At idē stoya inq
ut causa mudus effectus est. Audio s; Epycurus ignorat ipos
hoīes quare aut quis effecit. Nam lucretius cū mudū dice
ret non esse a dys constitutū sic ait. Dicē porro hoīm cā uo
luisse parare pclarā mudi naturā. Dem intulit desipe
ē. Quid em īmortalib9 atq btīs grā nrā queat largiu
emolumetis ut nrā quicq cā agē aggrediat'. Merito il
li em nullā roem afferebat cur huam genus ul' creatū
ut constitutū esset a deo. Verum hoc officiū est sacrm mudi
et hoīs exponē cuius illi expertes sacrarū veritatis nec
attingere n' vidē potuerut. Ergo ut paulo an dicebam cū
assupsissent id qd' erat verū . mudū a deo factū et hoi
nū cā esse fem tn̄ qm in gsequetib9 ro deficit nō potu
erut defendē id qd assupserat. Demiq plato ne dei opus
ībecillū et ruinosū faceret etnū dixit ee mansurū. Si
hom cā factus est ut eternus esset. Cur g° ipi quorū cā fac
tus est non sut sempitni. Si mortales sut pp quos factus
est ergo et ipē mortalis atq solubilis. Neq em pluries
ē ipē q ii quorū grā factus est. Et si ei ro quadraret
intelligeret periturū esse quia factus est n' posse eternū
manē nisi q tangi non pt. Qui aut negat hom cā
factū. Hic nulla ronem tenet. Si em dicat ipm fabri
catorē suā cā tm h' opa esse molitū. Cur g° nos nati
sumus cur mudo ipo fruimur? Quid sibi volt huam genus
ceterorumq aiantiū fictio. Cur aliena comoda intripimus
Cur deinq augem'. minuim'. interimus. Quid habz ro
nis ipa generatio quid ppetua successio. Hominū videre
deus voluit et suis variis ymaginib9 taq sigilla con
fingere quib9 se oblectaret. Et nihilominus tn̄ si ita esset cu
re hret aiantes pcipueq hoiem cuius ipio cuncta sub
iecit. Qui at dicut sp mudū fuisse. Omitto illud qd ee ipm

sine aliquo principio non potest. Unde se extricare non queunt. Sed hoc
dico: si mundus semper fuit nullam potest habere rationem. Quid enim potuit
in eo moliri quod numquam sumpsit exordium. Nam prius quam fiat a-
liquid aut instituatur, opus est consilio ut disponi possit quem-
admodum fiat, nec incipi quicquam potest sine provisione rationis. Itaque
omne opus ratio precipit. Non habet ergo rationem quod factum non est.
Atqui mundus habet rationem, quia et constat et regitur; ergo et fac-
tus est. Si factus est et resolvetur. Reddant ergo isti rationem si possunt cur
aut factus in principio sit aut postea resolvetur. Quod quia
docere non poterat Epycurus sive Democritus sua sponte natum
esse dixit seminibus inter se passim coeuntibus, quibus iterum re-
solutis dissidium atque interitum secuturum. Corrupit ergo quod recte
viderat et totam rationem penitus ignorantia rationis evertit, redegit
que mundum et omnia que in eo geruntur ad similitudinem amplissimi va-
nissimi sompnii, siquidem rebus humanis ratio nulla subsis-
tat. Cum vero mundum omnesque partes eius ut videmus mirabilis
ratio gubernet, cum celi temperantia et equalis in ipsa varietate cursus
astrorum luminumque celestium, temporum constans ac mira descrip-
tio, terrarum varia fecunditas, plana camporum, munimenta et ag-
geres montium, viriditas ubertasque silvarum, fontium salub-
errima eruptio, fluminum oportuna inundatio, maris opu-
lentia et copiosa interfusio, ventorum diversa et utilis aspiratio,
ceteraque omnia ratione summa constent, quis tam cecus est ut existi-
met sine causa esse facta, in quibus mira dispositio providentis-
sime rationis elucet. Si ergo sine causa nec est nec fit quicquam omnino,
si et prudentia summi dei ex dispositione rerum et virtus ex mag-
nitudine et potestas ex gubernatione manifesta est, hebetes ergo
et insani qui providentiam non esse dixerunt. Non improbarem si deos
ideo non esse dicerent ut unum dicerent. Cum autem ideo ut nullum,
qui eos delirasse non putat ipse delirat.

*Quod omnis res ad aliquem usum facta est etiam illa que omnino videntur esse ma-
la; quare homo creatus sit corpore fragilis et capax rationis. Capitulum*

Sed de providentia satis in primo libro diximus, quia et si
est ut apparet ex mirabilitate operum suorum, necesse est
homines ceterosque animantes eadem providentia creavit. Videamus
ergo que ratio fuerit fingendi hominis, quem constat id quod
stoici aiunt hominum causa mundum fabricatum, quamquam in hoc ipso
mediocriter non peccent quod non hominis causa dicunt sed
hominum; unius enim singularis appellatio totum comprehendit hu-
manum genus, sed hoc ideo quia ignorabant unum hominem a deo esse

formatū putantq; hoīes in oībus t'ris et agris tanq̄ fun
gos eē ignatos At Hermes non ignorauit hoīem et a
deo et ad silitudinē dei factū · s; redeo ad ppositū Nichil est
opinor qd sit ꝑ seipm factū s; quicqd omīo fit ad usū ali
quē fieri nēe est Quis est eni tam vel ineptus ut tā ocio
sus ut aggrediatur aliquid facere frustra ex quo nullā utili
tatē nullū comodū speret Qui domū edificat nō idcirco edi
ficat ut tantū domus sit s; ut in ea possit habitari Qui nauē
fabricat non ideo insumit opam ut tm̄ nauis appareat s;
ut in ea nauiget Item qui vas aliquod instituit ac format
non ppterea id facit ut tm̄ fecisse videatur s; ut vas illud esset
tm̄ capiat aliquid necāriū Sitr' cetera quecunq; facit nō utiq;
in supuacuū s; ad usus aliquos utiles laborant Mundus
igitur a deo factus est nō utiq; ꝑ ipm mundū neq; eni ac
calore solis aut lumine ac spiritu aspiratione uentorū ac humo
re imbriū aut alimonia frugū cū sensu careat indiget
Sed nec illud quidem dici pt qđ deus ꝑ seipm fecit mundū
qm pt esse sine mundo sicut fuit antea et hys oībus q̄ in eo
sunt quoq; et gignantur deus ipe non utitur Apparet ergo aian
tiū causa mundū esse constructū qm rebus hys quibus
constat aiantes fruunt que ut viuere et constare possint
oia hys necāria tempibus certis subministrat Rursus
ceteras aiantes hoīs cā esse factas ex eo clarū ē qđ hoī
seruiunt et tutele eius atq; usibus data sunt qm siue t'rene
sint siue aquatiles non sentiunt mundi rōnē sicut homo Res
pondendū est hoc loco phos maxieq; Ciceronē qui ait
Cur deus oia nobis cā cū faceret tantā vim vatricū et vipe
rarūq; fecerit Cur tā multa pestifera t'ra mariq; disp
sit Iudicens ad disputandū locū s; ut in transcursu breuit'
astringendus est Qm homo ex rebus diuisis ac repugnātibus
9stitutus est aia et corpe id ē celo t'raq; tenui et cophe
sibili eterno ac tpali sensibili atq; bruto luce pdito at
q; tenebroso ipa rō ac necitas exigebat et bona homī
ppom et mala bona quibus utatur mala q̄ vitet et ca
ueat Ideo eni data ē illi sapia ut cognita bonorū ma
lorūq; natura et in appetendis bonis et in malis de
clinandis vim sue rōnis exerceat Nā ceteris aialibus
quia sapia non data est et munita indumentis nāli
bus et armata sunt homī aut pro hys rebus oībus qd
erat pcipuū rōnem solā dedit Itaq; nudū formauit

et inermem ut eum sapientia muniret et tegeret munimenta
et ornatum eius non foris sed intus nec in corpore sed in corde con-
stituit Nisi ergo essent mala que caveret que a bonis uti-
libusque distingueret non esset ei sapientia necessaria Fiat ei
ut Tullius Aut ideo homini datam esse rationem ut et pisces ca-
peret usus sui gratia et naturas viperas vitaret salutis
sue causa aut idcirco ei bona malaque proposita quia sapientiam
acceperat cuius usus omnis in discernendis bonis malisque
versatur Magna igitur et vera et admirabilis est vis et ratio
et potestas hominis propter quem mundum ipsum et universa quecumque sunt
deus fecit tantumque illi honoris habuit ut eum preficeret
universis quem solus poterat dei opera mirari Optime igitur
Asclepiades noster de providentia dei summi disserens in eo
libro quem scripsit ad me atque ideo inquit merito quis
arbitretur proximum sibi locum divina providentia pro-
vidisse ei qui potuit intelligere ordinationem suam Nam sol
iste est et quantum conferat afficiat ceteris institutis hoc celum quis
id suscipit hoc pelagus quis in eo navigat Hic ignis est
quis eo utitur Instituit ergo summus deus non propter se quia nihil
eget sed propter hominem qui hijs congruenter uteretur. *Quare
homo creatus sit et quare ex contrarijs constet et quod ei domicilium
constitutum est in medio et vita duplex proponitur quarum
altera ministrat naturam et altera largitur gratiam et quid significet
quod homo primum quadrupedibus conformatur et postea erigitur
et tamen conficitur exercitio ex rationibus Ca. xm*

Reddamus ergo rationem quare ipsum hominem fecit Quod si philosophi
fecissent aut defendissent illa que vera invenerant a maxi-
mos errores non incidissent Hec enim summa huius cardo re-
rum est quam qui non tenuerit veritas illi omnis elabitur hoc
est denique quod efficiat illis non comprehendere rationem Que illis si
affluisset si sacramentum hominis omne cognovisset numquam dis-
putationes eorum et omnem philosophiam de trisulca achademia
iugulasset Fecit ergo mundum non propter se deus fecit quia
commodis eius non indiget sed propter hominem qui eo utitur Ita
ipsum hominem propter se Que utilitas deo in homine inquit E-
picurus ut eum propter se faceret scilicet ut esset qui opera eius in-
telligeret qui providentiam disponendi rationem faciendi veri-
tatem consummandi et sensu admirari et voce proloqui posset
Quarum omnium summa hec est scilicet ut deum colat Is enim colit quicumque

intelligit Is artificem rerum omnium Is verum patrem suum debita ve
neratione prosequitur qui virtute maiestatis eius de suorum operum
inventione perfectione metitur Quod planius argumentum p
ferri potest et mundum hominis et hominem sua causa deum fecisse quod
ex omnibus animantibus solus ita formatus est ut omnia eius ad ce
lum creati faciens ad deum spectans vultus cum suo parente
communis sit ut videatur hominem deus quasi porrecta manu al
levatum ex humo ad contemplationem sui excitasse Quid ergo
inquid deo nulla hominis confert Sto et nullam re indigenti vel
si tamen honoris hominem habuit ut ipsius causa mundum fabricaret
ut instrueret eum sapientia ut deum inventum faceret eumque diligeret
tanquam filium cur fragilem mortalemque constituit Cur omnibus malis quem
diligebat obicerit cum oporteret esse beatum esse hominem tanquam quietum
ac proximum deo et perpetuum sicut est ipse ad quem colendum et con
templandum figuratus est / quanquam hec fere in prioribus libris spar
sim docuimus tamen quoniam proprie id materia nunc exigit quia de beata
vita disserere propositum est Explicanda sunt ista diligentius et ple
nius ut dispositio dei et opus voluntasque noscatur Cum posset
deus spiritibus suis immortalibus innumerabiles animas procreare sicut an
gelos genuit quibus immortalitas sine ullo malorum periculo
aut metu constat excogitavit tamen inenarrabile opus quemadmo
dum infinitam multitudinem crearet animarum quas primo fragili
bus et imbecillibus corporibus illigatas constitueret inter bo
num malumque medias ut constantibus ex utrisque ne virtutem
proponeret ne immortalitatem delicate assequerentur ac mollite
sed ad illud eterne vite ineloquibile premium cum summa difficul
tate ac magnis laboribus pervenirent Ergo ut eas gravibus
et vexalibus membris induceret quem consistere in medio
non poterat ponderibus et gravitate corporis deorsum premente
sedem illis ac domicilium primo condendum esse decrevit I
taque ineffabili virtute ac potentia preclara mundi opera mo
litus est suspensis in altitudine levibus elementis et gravibus
in ima depressis et celestia firmavit et terrena constituit non
est necesse nunc exequi singula quoniam exequi in secundo libro v
niversa exequi sumus Luna igitur posuit in celo quorum mo
deratio et claritas et motus aptissime ad utilitates viventi
um temperatus est Terre autem quam sedem voluit esse fecundita
tem varia gignendi ac proferendi dedit ut ubertate fru
gum et herbarum virentium pro natura et usu cuiusque generis ali
monia administraret Tum perfectis omnibus que ad con

ditione mūdi ꝑtinebat hoīem finxit ex ipa t̄ra quam
illi a p̄ncipio inhabitaculū p̄paraverat Id ē spm̄ suū
t̄reno corpe induit et involuit vt cōpactus ex rebus di
uersis ac repugnātibꝫ bonū ac malū caperet ac sicut t̄ra
ipa fecūda est ad fruges pariendas ita corpus hoīs
qd̓ assūptū est e t̄ra gnandi copiā facultatēqꝫ ꝑcreāde
sobolis accepit vt qm̄ fragili mā̄ formatꝰ inet'nū manē
non poterāt Peracto tp̄alis vite spatio cedēt et illud quod
fragile atqꝫ ībecillū gerebat ꝑꝑetua successione renoua
ret Cū igit̄ mortalem finxit et fragilē cū illꝰ cā mūdū
edificasset p̄miū vt infinita vis aīatū cōtinēt omēmqꝫ
t̄ram multitudine replēt Deinde vt ꝑponēt hoīm v̄tutē
Id ē tollerantiā malorū et laborū ꝑ quā possit p̄miū im
mortalitatis adipisci Nā quia hō ex duabꝰ r̄bus cōstat
aīa atqꝫ corpe quorū alterū t̄renū ē alterū celeste Due
vie hoīm attribute sūt vna tp̄alis q̄ corpi assignat̄ Alte
ra sempit̄na que aīe subiacet Illā nascendo accipimus
hāc assequim̄ laborando Ne īmortalitas hoī vt ante
diximꝰ sine vlla difficultate constaret Illa t̄rena ē sicut
corpꝰ et ideo finit̄ hᶜ vō celestis sicut aīa et ideo finē
nō habet Illā p̄mā nascentes accipimꝰ hāc scdām suē
tes virtuti eñi non natūe dat̄ quia voluit nos deꝰ vitā
nobis in vita cōparare Id circo ā v̄tute meām̄/ In hac cor
ꝑali nō est sumū bonū qm̄ sicut nūte dīna nobis est
data ita rursꝰ diuina nūte soluet̄ ita q̄ finē habet su
mū bonū non habet In illa vō sp̄itali quā ꝑ nos ipi ac
q̄rimꝰ sumū bonū continet̄ quia malū nᶜ pt̄ habē nᶜ
finē Cui rei argumētū nā et rō corpis ꝑbet Cetera naqꝫ
aīalia in humū v̄gūt quia t̄rena sūt nᶜ capiūt imor
litatē que de celo est hō aūt rectꝰ in celū spectat quia ꝑpo
ta ē illi īmortalitas nᶜ tm̄ venit nisi tribuat̄ hoīm a
deo Nam nichil interesset int̓ iustū et iniustū Siquidem
oīs homo natꝰ īmortalis fiet Ergo īmortalitas nō seq
la nature s; merces p̄miū qꝫ v̄tutis ē Denīqꝫ hō non
statim qm̄ natꝰ est rectꝰ ingredit̄ s; quadrupedes p̄mo
quia rō corpis et huiꝰ p̄ntis vite cōis est nob cū mut̄
aīalibꝰ Post deīn cōfirmans viribꝰ erigit̄ et lingua
eiꝰ in eloquiū soluit̄ et mutū aīal esse desinit Que
ratio docet mortalem nasci hoīem postea vō īmortalē
fieri cū cepit ex deo viuere Id est iustitiā sequi q̄ cōtinet̄

m dei cultu tu excitauerit hoiem deus ad aspectu celi ac sim
Quod tu fit cu homo celesti lauacro purificatus exponit infa
tia cu oi labe vite prioris et incremento diuini vigoris ac
cepto fit ho pfectus ac plenus Ergo quia vtute pposuit hoi deus
licet aia et corpus consociata sint tn contraria sunt et ipugnant
inuice aie bona mala corpis sunt Ide opu fusa voluptatu
q interdictio doloris mortisq otemptus Ite corpis bona ma
la sunt ai hoc e cupiditas et libido quibus et opes appetuntur
et suauitates variaru voluptatu quibus eneruatus aims ox
tinguitur Ideo necce est iustu et sapiente in oibus malis esse qm
maloru victrix est fortitudo Iniustos aut in diuitijs in
honore in ptate hec em bona corporalia et trena sunt Illi at
trena vita agunt nec assequi imortalitate querunt quia se
voluptatibus dediderunt que sunt vtutis inimice Itaqz vita hec
tpalis illi etne debet esse subiecta sicut corpus aie Quisquis
go aie vita maluerit vita corpis otepnat necce est Neqz alit
eni ad sumu poterit nisi q sunt ima despexerit Qui aut
corpis vitam fuerit aplexus et cupiditates suas in trram
deiecerit illa supiore vita consequi no pt Sed qui vult
bn viuere in eternu male viuet ad tepus et affligetur o
mibus molestijs et laboribus qdiu fuerit in tra vt habeat
diuinu et celeste solatiu Et qui maluerit bn viue ad tepus
male viuet in eternu Dapnabitur em sna dei ad etnam
pena quia celestibus bonis trena pposuit Propterea igitur
coli se deus expetit et honorari ab homine tamq pr vt vtute
et sapiam teneat q sola imortalitate parit Na quia nul
lus alius pter ipm donare ea pt quia solus possidet pieta
tem hominis qui deu honorauit hoc assequitur primo vt sit in
eternu beatus sitqz apud deu et cu deo spp Item quare mun
dus creatus sit quare ho q immanis sit cultus deoru Cam 6m

Nunc tota rone breui circumscriptione signemus Ideo
mundus factus e vt nascamur ideo nascimur vt agnos
camus factore mundi ac nri deu ideo agnoscimus vt colamus
ideo colimus vt imortalitate pro laboru mercede capiamus
qm maximis laboribus cultus dei constat ideo premio i
mortalitatis afficimur vt similes angelis effecti sumo pri
ac dno pperuo et simus etnu dei regnu Hec summa rerum
est hoc archanu dei hoc misteriu dei a quo sunt alieni
qui sequentes presentem voluptate trrestribus et fragilibus se
bonis addixerunt et aias ad celestia genitas suauitatibus

Nota bene
[illegible]

9°

mortiferis tanquam luto ceno ue demerserunt. Queramus nunc vtrum tantum an in cultu deorum ratio ulla subsistat qui simulati sunt si ideo tamen ab hominibus coluntur vt prestent illis opes victorias honores queque alia que non nisi ad presens valent si sine causa gignimur si in hominibus procreandis prouidentia nulla versatur si casu nobismetipsis ac voluptatis nostre gratia nascimur si nichil post mortem sumus quid potest esse tam superuacuum tam inane tam vanum quam humana res et quam mundus ipse qui cum sit incredibili magnitudine tam mirabili ratione constructus tamen rebus ineptis uacet. Cur enim ventorum spiritus nubes cient cur emittet fulgura tonitrua mugiat. imbres cadant. vt fruges terra producat. vt varios fetus alat. Cur denique omnis natura rerum laboret. ne quid desit carum rerum quibus vita hominum sustinetur. si est inanis si ad nichilum interimus nichil est in nobis maioris emolumenti deo. Quod si est dictum nephas nec putandum est fieri posse vt non ob aliquam maximam rationem fuit constitutum. Quod videamus maxima ratione constare. que potest esse ratio in hiis erroribus prauarum religionum et in hac persuasione philosophorum qui putant homines interire animas profecto nulla. Quid enim habent dicere cur dii hominibus tam diligenter suis quoque temporibus exhibeantur. An vt illis fur et metum demus et odorem thuris et sanguine pecudum que neque immortalibus grata esse possunt quia sunt fragilia neque vsui esse expertibus corporum quia hec ad vsum corporalium data sunt. Et tamen si ea desideraret sibiipsi possent exhibere cum vellent siue igitur intereunt anime siue in eternum manent quam rationem continent cultus deorum aut a quo mundus factus est. Cur autem quando aut quousque. Quatenus homines aut quamobrem procreati sunt nascuntur. intereunt succedunt renouantur. Quid dii ex cultibus eorum assequuntur qui post mortem nichil futuri sunt. Quid prestant quid pollicentur quid minantur aut hominibus aut diis digni vel si manent anime post obitum quid de hiis facturi vel facturi ve sunt. Quid illi opus est thauro aurato. Ipi illi ex quo fonte oriuntur. Quo aut quare aut vnde multi sunt. Ita fit vt si ab illa rerum summa qua supius comprehendimus aberrauerimus omnis ratio intereat ad nichilum omnia reuoluantur. · Quare philosophi nequiuerunt veritatem comprehendere integre quam tamen sicut exempla declarat particulatim comprehenderunt totam sed defendere nequiuerunt. Capitulum Am.

Quam summam quia philosophi non comprehenderunt nec veritatem compre-
hendere potuerunt quamvis ea fere quibus summa ipsa constat
et viderint et explicaverint. Sed diversi ac diverse omnia illa pro-
tulerunt non annectentes nec causas rerum nec consequentias nec rationes
ut summam illam quam, que continet universa, et compingerent et imple-
rent. Facile est autem docere pene universam veritatem per philosophos et sec-
tas esse divisam. Non enim sic philosophiam nos tollimus ut Acha-
demici solent quibus ad omnia respondere propositum est, quod est potius
calumpniari et illudere. Sed docemus nullam sectam fuisse tam devi-
am nec philosophorum quemquam tam inanem qui non viderit aliquid ex
vero. Sed dum contradicendi studio insaniunt dum sua etiam falsa
defendunt aliorum etiam vera subvertunt. Non tantum eis elap-
sa illis veritas est quam si quererent simulabunt, sed ipsi etiam
potissimum suo vitio perdiderunt. Quod si extitisset aliquis qui
veritatem sparsam per singulos per sectasque diffusam colligeret
in unum ac redigeret in corpus, is profecto non dissentiret a
nobis. Sed hoc nemo facere nisi veri peritus ac sciens potest.
Verum autem scire non nisi eius est qui sit doctus a deo. Ne-
mo enim potest aliter repudiare que falsa sunt, eligere ac probare
que vera. Sed si vel casu id efficeret, christianissime philosopha-
rentur. Et quamvis non posset divinis testimoniis illa defen-
dere, tamen seipsam illustraret veritas lumine suo. Quare ma-
ximus est error eorum qui cum aliquam sectam probaverint
eique se addixerint ceteras dampnant tamquam falsas et manus
armantque se ad preliandum nec quid defendere debeant scien-
tes nec quid refutare. Incursant passim sine delectu o-
mnia que afferunt quicumque dissentiunt. Ob has eorum pertinacissimas
contentiones nulla extitit philosophia que ad verum propius accederet.
Nam particulatim veritas ab hiis tota comprehensa est. Factum esse
mundum a deo dixit Plato, idem propheta loquitur, idemque ex Si-
bille carminibus apparet. Errant igitur qui vel omnia sponte na-
ta esse dixerunt vel minutis seminibus conglobatis, quoniam tan-
ta res tam ornata tam magna neque fieri neque disponi
et ordinari sine aliquo prudentissimo auctore potuit,
et ea ipsa ratione qua constare ac regi omnia sentiuntur sollertissime
mentis artifice continentur. Hominum causa mundum et omnia que in eo
sunt esse facta Stoici loquuntur. Idem nos divine littere docent.
Erravit ergo Democritus qui vermiculorum modo putavit ef-
fusos esse de terra nullo auctore nullaque ratione. Cur enim
formatus sit homo divini sacramenti est, quod quia illi scire

non poterat humanā vitā deduxit ad nichilū ad v̄tutem
capescendā nasci hoīes Ariston disseruit Idem nos mouem̄
et distīm⁹ a phis Igit̄ falsꝰ Aristipus qui hoīem volupta
ti hoc ē malo tamq̄ pecudē subiugauit Immortales eē aī
mas sentiendas et plato disputauerūt Hec vō ꝑꝓa ē ī nr̄a
religione doctrina Ergo dicearchus cū democrito errauit
qui perire cū corpe ac dissolui argumētatꝰ ē esse inferos
Zeno stoycus docuit et sedes pioꝝ ab impijs esse discretas
et illas quidē quietas ac delectabiles in colore regiones
Hos vero luere penas in tenebrosis locis atq̄ vitē vora
ginibus horrendis Idem nobis ꝓphe palā faciūt Ergo
Epycurus errauit qui poetarū id esse figmentū putauit
et illas inferorū penas que ferūt̄ in hac esse vita inter
pretatus est Totā igit̄ v̄tute et omē diuīe religionis ar
chanū phi attigerūt sed alijs refellentibꝰ id qd̄ inue
nerāt nequiuerūt quia singulis rō non quadrauit nec
ea que vera senserāt in sumā redigere potuerūt sicut
nos supius fecimus · De īmortalitate anime et quibꝰ
eam argumentis plato sit conatus astruere Ca^{m} 8^{m}
Unū est igit̄ sūmū bonū īmortalitatis ad quā capi
endam et formati a principio nati sum⁹ Ad hanc
tendim⁹ ad hanc spectat hūana nā ad hanc nos ꝑduc
hit virtus quod bonū quia dephēdim⁹ supest vt eti
ā de ipā īmortalitate dicam⁹ Platonis argumēta q̄uis
ad rem multū conferant tn̄ parū habent firmitatis
ad ꝓbandā et implendā v̄itatē qm̄ nec rōne totius mis
terij magni ꝯsumauerat in vnūq̄ collegerat nec sūmū
bonū ꝯprehenderat Nā licet verū de īmortalitate aīe sen
tiret tn̄ nō ita de illa tāq̄ de sūmo bono disserebat Nos
igit̄ certioribꝰ signis elicere possum⁹ veritatē qui eam
nō ancipiti suspitione collegim⁹ sꝫ diuina tradicione cog
nouim⁹ Plato aūt sic argumentatꝰ īmortale esse quic
quid ꝑ se ipm̄ et sentit et sp̄ mouet̄ Quod enī principium
motus nō habz nec finē habiturū quia deseri a semet
ipso nō pt̄ Quod argumētū etiā mutis aīalibꝰ eternitatē
daret ni adiectione sapie deseruisset Addidit 2o vt effūde
ret hanc ꝯditatē fieri nō posse quin sit īmortalis aīa
humanus cuiꝰ mirāda solertia īueniendi et celeritas co
gitandi facilitas ꝑcipiendi atq̄ discernendi et meoria
preteritorū et prudentia futuroꝝ et artiū pleriq̄ inuabi

Im̃ sc̃a qua cetere careant aīantes diuīa et celestis appa
reat quia et origo aī qui tāta capiat tanta cōtineat nulla
repeat' in tra Siquidē ex concretione trena nichil hacat
admixtū ſȝ necesse ē in trā resolui qd' est in hoīe ponderosū
et dissolubile quod aūt tenue atqȝ subtile id vero ēē indiui
duū ac domicilio corpis velut carcē liberatū ad celū et ad
naturā suā puolare Hec fere platonis collocata breuit'
q apud ipm̄ late copioseqȝ explicant' In eadē sn̄ia fuit eciā
pitagoras antea eiusqȝ pceptor ferecides quā Cicero tra
didit pmū de etnitate aīarū disputasse Qui omēs licet
eloquentia excelleīt tn̄ in hac dūtaxat contēcioē nō mi
nus auctoritatis habuerūt qui cōn hanc sn̄iam differebat
Dicearchus pmo deinde Democritus postremo Epycurus
adeo vt res ipā de qua inter se pugnabant in dubiū vo
caretur Denique et tulius expositis horū oīm de īmorta
litate ac morte sententijs nescire se quid sit verū pnunci
auit Harū inquit sn̄iarū que vera sit deus aliquid viderit
Et rursus alibi qm̄ vtraqȝ inquit earū sn̄iarū doctissimos
habuit auctores nec quid certi sit diuinari pt' Verū opus
nobis in diuinatione non est quibus veritatē diuinitas ip
sa patefecit · Que sit dei īmortalitatis aīe fidelis asser
tio et qd laborū virtutūqȝ finis beata etnitas ē Ca͞m 9

His itaqȝ argumētis q' n' plato nullius alius in
uenit auctoritas eternitas pbari ac pspici pt' que
nos breuiter pt' collegimus qm̄ pparat oro ad enarrādū
iudiciū dei maxim quod in tra pinquate sclōrū ferme
celebrabit' An oīa qm̄ deus ab hoīe videri nō pt' ne quis Epycur
tn̄ ex eo ipō putaret deū non esse quia mortalibus oculis
non videret' inter cetera institutorū miracula fecit eciā
multa quorū vis quidē appareret sba tn̄ non videt' sic'
est vox odor ventus vt harū rerū argumeto et exeplo eū
deū licet sub oculos non veniret de sua tn̄ vi et effcū
et opibus cerneremus Quid voce clarius aut vento forcius
aut odore violentius Hec tn̄ cū p aerem feruntur ad
sensusqȝ nros veniunt et eos potentia sua īpellut Non
cernuntur acie luminū ſȝ alijs corpis ptibus sentiunt' Sic
deus non aspcū nobis alio ne fragili sensu cōprehende
dus est sed mentis oculis intuendus cū corpa eius
pclara et mirāda videamus Nam illos qui nullū
omo deū esse dixerunt non mō phos sed ne hoīes

quidem fuisse dixerim qui mutis similium ex solo corpe cōstite
rut nichil cernentes aio et ad sensū corpis cunc̄ referentes qui
nichil putabant esse nisi qd' oculis contuebant'. Et quia vide
bant aut bonis accidere adu'sa ā malis psp'a fortuito gen'a
oīa crediderūt et nāa mūdū nō prudentia ōstitutū ˢ͞c
rā plapsi sūt ad deliberancieta ā tale sniam nīo sequeba
tur. Qz si ē deus et incorpalis et inuisibilis et eterns ergo nō
id cōo interire aiam credibile est quia non videt'. Postqz
recessit a corpoe qm̄ constat aliquid esse sentiens ac vigens
qd' non veniat sub aspectu. At enī difficile ē aio compre
hende' qadmodū possit aīa retine' sensū sine hijs parti
bus corpois in quibus inest officiū sentiendi. Quid de eo
num facile est cōprehende' qadmodū vigeat sine corpe
Qz si deos esse credunt qui si sūt vtiqz aīe sūt exptes corpm
nece est huanas aīas eadē rōne subsiste' qm̄ ex ipa rone
ac prudentia intelligit'. esse quedā in homine ac deo simi
tudo. Denique illud argumentū qd' etiā M. tulius vidit sa
tis firmū est ex eo ~~similitate~~ aīe eternitate posse dignosci
quia nullū hoīem discernat a mutis. Que cū i hoīem
solū cadit pfecto testatur id affectare nos id desiderare id
colere quod nob familiare qd' pximū sit futurū. In ali
quis cū cer'tatū aīantiū natura considerauit quas pa
tinos corpibus abiectas in terramqz pstratas sūm dei pru
dentia efficit vt ex hoc intelligi possit nichil eas rones hre
cū celo. pt. nō intellige' solū ex oībus celeste ac diuinū aial
esse hoīem cuius corpus ex humo excitatū vultus sublimis
status rectus originē suā querit. Et quasi ōtēpta humilitate
terre ad altū intitur quia sentit summū bonū i summo sibi
esse querendū memorqz ōditionis sue q̄ deus illū fecit exi
miū ad artificem suū spectat. Quā respiratione Trisme
gistus rectissime noiauit q̄ in nullis aīalibus nul
la est. Cū aut sapia q̄ soli homi data ē nichil aliud sit q̄ no
ticia dei apparet aiam non interire neqz dissolui sz ma
ne' in sempitinū quia deū qui sempiternus est et querit et
diligit ipa cogente nāa sentiens ul' vnde orta sit uel q̄
reuersura. Preterea non exiguū imortalitatis ē argu
mentū q̄ homo solū celesti elemento vtitur. Nam cū
rerū natura hijs duobus elementis que repugnātia
sibi et inimica sunt constet igni et aqua quorū alte
rū celo alterū terre assribitur. cetere aiantes quia terene

mortalesq̃ sunt terreno et graui vtuntur elemento hō solus
ignē in vsu habet quod est elementū leue sublime celeste
Ea vō que ponderosa sūt ad morte deprimūt et q̄ leuia sūt
ad vitā subleuant quia vita in sūmo ē mors ī ima
et vt lux esse sine igne nō pt sic vita sine luce Ignis igitur
elementū est lucis ac vite pn̄ apparet hoīem qui eo vtitur
īmortalem sortitū esse conditionē quādo illi familiare esset
qd' facit vitam Virtus quoq̃ soli homī data magno ar
gumento ē īmortales aīas esse quod non esset sc̄dm nām
si aīa extinguitur Hunc pn̄ti vite noceret Nam vita ista
terrena quā cōem cū mutis aīalibus ducimus et voluptate
expetit cuius fructibus varijs ac suauibus delectatur et dolore
fugit cuius aspitas nām viuentiū acerbis sensibus ledit
et ad morte p̄duce nititur q̄ dissoluit animatē Vō ergo
virtus et p̄hibet hijs bonis que nālit̄ appetunt et ad sus
tinenda mala ī pellit que nāliter fugiunt ergo ma
lū esse virtus et inimica nē stultumq̃ iudicari necesse
est qui eā sequitur qm̄ seipe ledit et fugiendo bona pn̄
tia et appetendo eq̄ mala sine spe fructus amplioris Nam
cū liceat nobis iocūdissimis frui voluptatibus non ne
sensu carere videamur si malimus in humilitate ī egesta
te in ɔtemptu in ignominia viuē ā ne viuē quidem
sed dolere cruciari et mori ex quibus malis nichil asse
quamur quo possit voluptas omissa pensari Si autē
virtus malū non est facitq̃ honeste q̄ voluptates vitio
sas turpesq̃ ɔtēpnit et fortiter q̄ nec dolorē nec mortē
timet vt officiū seruet g° seruet maius aliquod bonū
assequatur necesse est q̄ sunt illa q̄ spernit At vō mor
te suscepta q̄ vlterius bonū sperari pt nisi eternitas.

Item de īmortalitate aīe et q̄ virtus semel habita p̄pe
tuatur et amitti non pt et q̄ vita duplex est et ite mor
tes due hominī p̄ponuntur. Cam̄ 10m̄.

Transeamus nūc vicissim ad ea que virtuti repugnant
vt etiam ex hijs īmortalitas aīe colligatur. Vitia oīa te
p̄alia sūt ad pn̄s enī cōmouent. Ire ipetus recepta
vltione sedatur. libidinosis voluptas corporis finis ē. Cu
piditatē aut satietas earū rerū quas expetit ā aliorum
affectuū cōmotiones interimunt. Ambitio postq̄ ho
nores quos voluit adepta ē consenscit. Ite cetera vitia
ɔsistere ac p̄manē non pn̄t sed ipō fructu que expe

tunt finiuntur. Recedunt ergo recedit. Virtus autem sine ulla in-
termissione perpetua est nec discedere ab eo potest qui eam semel cepit.
Nam si habeat intervallum si aliquando carere ea possumus redi-
bunt protinus vitia que virtutem semper impugnant. Non igitur est
comprehensa si deserit si aliquando recedit. cum vero sibi domicili-
um stabile collocavit. in omni actu versari eam necesse est. Nec potest
fideliter expellere vitia et fugare nisi pectus quod insedit perpetu-
a statione munierit. Ipsa igitur virtutis perpetuitas indicat hu-
manum animum si virtutem ceperit permanere. quia et virtus perpe-
tua est et solus animus humanus virtutem capit. Cum igitur con-
traria sint vitia virtuti. Omnis ratio diversa et contraria sit ne-
cesse est. quia vitia commotiones et perturbationes animi sunt.
virtus e contrario lenitudo et tranquillitas animi est. Quia vitia
a temporalia et brevia sunt. virtus perpetua constans et par si-
bi semper. Quia vitiorum fructus id est voluptates eque ut ipsa
breves temporalesque sunt. virtutis igitur fructus ac premium sempiternum
est. quia vitiorum commodum in presenti est. virtutis igitur in futuro.
Ita fit ut in hac vita virtutis premium nullum sit. quia virtus
adhuc ipsa est. Nam sicut vitia cum in actu suo finiuntur
voluptas et premia eorum sequuntur. Ita virtus cum finita est
merces eius insequitur. Virtus autem numquam nisi morte finitur.
quoniam et in morte suscipienda summum eius officium est. Ergo pre-
mium virtutis post mortem est. Denique Cicero in tusculanis
quamvis dubitanter tamen sensit summum hominis bonum non
nisi post mortem contingere. Fidenti animo inquit si ita res feret
gradietur ad mortem in qua aut summum bonum aut nullum malum
esse cognovimus. Mors igitur non extinguit hominem sed ad pre-
mium virtutis admittit. qui autem se ait idem vitiis ac scele-
ribus contaminavit voluptatibusque servivit. Is vero dampna-
tus eternam luet penam quam divine litere secundam mortem nomina-
nt que est et perpetua et gravissimis cruciatibus plena. Nam
sicuti due vite proposite sunt homini quarum altera est anime altera corporis
Ita et mortes due proposite sunt una pertinens ad corpus quam cunc-
tos secundum naturam fungi necesse est altera pertinens ad animam que
scelere acquiritur virtute vitatur. ut vita hec temporalis certos
quosque terminos habet quia corporis est sic et mors eque temporalis
est certumque habet finem quia corpus attingit. De resurrectione

corporum mortalium et morte et animarum perpetuitate Capitulum xi.

Completis igitur temporibus que deus morti statuit terminabit

ipsa mors. Et quia temporalem vitam temporalis mors sequitur consequens
est ut reservantur anime ad vitam perhennem quia finem mors temporalis
accipit. Rursum sicut vita anime sempiterna est in qua divinos
et inloquibiles immortalitatis sue fructus capit ita et mors
eius perpetua sit necesse est in qua perhennes penas et infinita
tormenta pro peccatis pendit. Ergo in ea conditione res posi- Corporis P.
ta est et qui beati sunt in hac vita corporali atque terrena semper
miseri sint futuri quia iam bonis que maluerunt potiti
sunt. Quod hiis evenit qui deos adorant et deum negligunt.
Item qui iustitiam sequentes in hac vita miseri fuerint Nota
et contempti et inopes et ob ipsam iustitiam contumeliis et in-
iuriis sepe vexati quia non aliter virtus teneri potest semper beati sint
futuri ut quia mala iam pertulerant eterna bonis fruantur.
Quod hiis utique contingit qui contemptis terrestribus diis et fragilibus
bonis celestem religionem dei sequuntur cuius bona sicut ipse
qui tribuit sempiterna sunt. Quid opera corporis atque anime nonne
indicant animam esse mortis expertem. Nam corpus quia ipsum fra-
gile est atque mortale quecumque opera molitur eque caduca sunt.
Nihil enim Tullius ait esse quod sit manibus humanis labora- Tullius
tum quod non aliquando ad interitum redigatur vel iniuria hominum
vel ipsa confectrice omnium vetustate. At vero anime opera videmus
eterna. Nam quicumque contemptu presentium studentes ingenii
am monimenta ingeniorum factorumque magnorum reliquerunt
hii plane mentis ac virtutis sue non indelebile quesierunt.
Ergo si opera corporis ideo mortalia sunt quia ipsum mortale est
sequitur ut anima ex eo immortalis appareat quia videmus opera eius
non mortalia. Eodem modo desideria quoque corporis animeque de-
clarant animam esse temporale alterum sempiternum. Corpus enim nichil nisi
mortale desiderat id est cibum potum indumentum quietem voluptatem
et tamen hec ipsa sine nutu et ad minimulo anime nec cupere nec assequi
qui potest. Animus autem per se multa desiderat que ad officium fruc-
tumve corporis redeundent eaque non fragilia sed eterna sunt ut fa-
ma virtutis ut memoria nominis. Nam cultum dei qui con-
stat abstinentia cupiditatum ac libidinum patientia dolo-
ris contemptu mortis eterna contra corpus anima concupiscit. Un-
credibile est interire animam sed dissociari a corpore quia
corpus sine animo nichil potest. Animus autem potest multa et magna
sine corpore. Quid quod ea que visibilia sunt oculis et tangibilia
manu quia externa vim pati possunt eterna esse non possunt.
Ea vero que neque sub tactum neque sub visum veniunt sed tantummodo

vis coru̅ et ro̅ et effectq apparet etna sut quia nulla vim pa
tiunt̃ extrinsecq Corpus aut̃ si ideo mortale est quia visui ptt̃
et tactui subiacet ergo et aia ideo i̅mortalis est quia n̄ tangi
pt nec videri Item de i̅mortalitate aie cont̃ lucreciu̅ et
Epycuru̅ et de differencia mentis et aie et de corpm resurreccoe

Nunc argumenta eaꝝ qui cont̃ dixerut re Ca^m. 1^m.
fellamq que lucretiq tercio libro executq e̅ Cu̅m cu̅ corpe
aia nascit̃ inquit cu̅ corpe intereat nece est At no̅ est par vtri
usqꝫ ro solidu̅ eni̅ et cophensibile corpq e̅ et oculis et manui a
nima vero tenuis et tactu̅ visuqꝫ fugiens Corpus etna fctu̅
atqꝫ solidatu̅ est aia in se nichil concreti nichil ponderis trem
habet vt plato disserebat Nec eni̅ tanta posset hu̅e solertia
tanta̅ vim tanta̅ celeritate̅ nisi origine̅ trahet e celo Corpq
igit̃ qm̄ fctu̅ ex ponderoso ex corruptibi ele̅ aggrunicto et tangi
bile est et visibile corrupit̃ atqꝫ occidit n̄c vim repelle̅ pt
quia sub aspectu et sub tactu̅ venit Anima aut quia tenui
tate sua oe̅m tactu̅ fugit nullo ictu dissolui pt Ergo q̃uis
inter se coniuncta et sociata nascant̃ et alteru̅ qd' est de tre
na concrecione formatu̅ quasi vasculu̅ fit alterius qd' e̅ a
celesti subtilitate deductu̅ cu̅ vis aliqua vtruqꝫ distrait que
distracio mors vocat̃ vtruqꝫ in na̅m sua̅ recedit Quod ex t
ra fuit id in tra̅ resoluit̃ qd' ex celesti spu̅ id constat ac viget
semper qm̄ diuinq spus sempiternq Denqꝫ ide̅ lucretiq obli
tus quid asseret et quod dogma defendet ~~hys~~ hos v̄sus posu
it Credit item retro in tra̅ qd' ia̅ fuit an̄ Eterna ꝫ qd missu̅
est ex atheris orbis Id rursq celi fulgentia te̅pla receptant
Quod eius no̅ erat dice qui perire aias cu̅ corpibq disserebat ꝫ
victq est veritate et i̅prudenti cu̅sa subrepsit Preterea id
ipm qd' colligit dissolui ai̅ hoc est simul cu̅ corpe interire qm̄
simul nascant̃ et falsu̅ est et e contrariu̅ cu̅ti pt Non
eni̅ simul interit sed aia descendente integru̅ p multos di
es manet et plerumqꝫ medicatu̅ diutissime durat Na̅ si
aut simul nascunt̃ simul interiret Non discede̅t repete
aia corpusqꝫ deseret sed vno tempus puncto vtruqꝫ pariter
dissipaet̃ Et ta̅ celeriter etia̅ corpus adhuc spu̅ in eo ma
nente deliquesce̅t ac perie̅t qꝫ scelerit aia desereret vno
ve̅o dissoluto corpe aia vanesceret velut humor fracto vase
diffusq Na̅ si terrenu̅ et fragile corpq post secessu̅ aie non
statim diffluit in tranicqꝫ tabescit ex qua illi origo e̅ ergo
aia que fragilis non est ineternu̅ manet qm̄ origo eius
etna est Qm̄ crescit inquit sensq in pueris et in iuuenibq

opinio lucrecij

viget et in senibus diminuitur apparet esse mortale Pri
mu non idem e aia et mens aliud e aia et mes aliud e
em qd viuimus aliud quod cogitamus Nam dormientiu
mens non aia sopitur et in furiosis mens extinguitur aia
manet et id non exanimes s dementes vocatur Mens ergo
id e intelligentia uel augetur uel minuitur p etate aia sta
tu suo sp est et ex quo tpe spirandi cepit facultate eade usq
ad vltimu durat donec emissa corpis claustro ad sede sua re
uolet Dem q aia quauis a deo sit inspirata tn quia tenebroso
domicilio terene carnis inclusa est sciam non habet q est
diuinitatis Audit igitur et discit oia et sapiam discendo et au
diendo capit et senectus no minuit sapiam s auget Sed in
iuuenilis etas virtute decursa e et si nimia senectus fregerit
mebra non est aie vitiu si visus euanuit si lingua torpuit
si auditus obsurduit sed corpis At em memoia deficit ex mi
ru si labentis domicilij ruina pmit mens et preterita
obliuiscatur non aliter futura diuina q si carcere quo cohi
betur effugerit Verum eade inquit dolori et luctui obnoxia
est et ebrietate dementit pn fragilis et mortalis apparet
id cco igitur virtus et sapia neca est vt meror quo contrahit
indigna patiendo ac videndo fortitudine repellatur et vo
luptas non mo potandi s etia ceteru cetaru abstinentia su
pet Nam si careat vtute si voluptatibus dedita moliatur mor
ti fiet obnoxia qm et virtus vt dociumus imortalitatis est
fabricatrix et voluptas mortis Mors aut sicut no funditus
pimit ac delet s eternis afficit cruciatibus Nam interire
prsus aia non pt qm ex dei spu qui eternus e originem ce
pit Anima inquit et morbus corpis sentit et obliuione sui
patitur Et sicut egressit ita etia sepe sanatur Hoc e ergo cur
maxime virtus adhibenda sit ne illo corpis dolore frangatur
et obliuione sui patiatur non aia sed mens Que qm eta
corpis regione consistit cu ea ptem vis aliqua morbi ui
tiauerit mouetur loco et quasi consternata de sede sua e
migrat reditura scilicet cu medela et sanitas domiciliu su
um reformauerit Nam quia iuncta est aia cu corpe si virtu
te careat contagio eius egresgit et imbecilitas de societate fra
gilitatis redundat ad mentem Cu aut dissotiata fuit a
corpore vigebat ipa p se nec ulla iam fragilitatis con
ditione temptabitur quia indumentu fragile pierit Sicut o
culus euulsus inquit a corpore ac separatus no pt videre ita
et aia separata nichil sentire quia in ipa ps est corpis falsu

hoc et difficile est Anima enim non pars corporis sed in corpore est sicut id quod vase continetur vasis pars non est nec ea que in domo sunt partes domus esse dicuntur ita nec anima pars est corporis quia corpus vel vas est anime vel receptaculum Ita illud argumentum nullo magis inane est quod ait animam quia non citius emittatur ex corpore mortalem videri sed paulatim se ex omnibus explicet a summis pedibus incipiens tamquam si etiam esset uno temporis momento erumperet quod fit in hiis qui ferro intereunt quos autem morbus interimit spiritum diutius exalant ut paulatim frigescentibus membris anima efflet Que cum in sanguine contineatur sicut lumen oleo ea materia febrium calore assumpta necesse est membrorum summa queque frigescere quoniam vene in exiliores in extrema corporis porriguntur et extreme ac tenuiores rivi deficiente vena fontis arescunt Nec tamen quia sensus corporis deficit anime sensum extingui et occidere putandum est Non enim anima corpore deficiente sed corpus anima recedente putrescit quia sensum omnem trahit secum Cum autem presens anima sensum tribuat corpori et vite id efficiat fieri non potest ut non ipsa per se vivat et sentiat quoniam ipsa est et sensus et vita Nam quod ait quasi si immortalis magis foret mens Non tam se moriens dissolvi conquereretur sed magis ire foras vestemque relinquere ut anguis equidem numquam vidi per se quereretur in morte dissolvi Sed ille fortasse epycureum aliquem videat etiam dum moritur philosophantem ac de sua dissolutione in extremo spiritu disserentem Quo scire potest utrum dissolvi se sentiat an corpore liberari cum in exitu lingwa mutescat Nam dum sentit et loqui potest nondum dissolutus est ubi dissolutus est nec sentire iam nec eloqui potest Ita qui de dissolutione aut nondum potest aut iam non potest At enim prius quam dissolvatur intelligit se dissolutum iri Quid quod videmus plerosque morientium non dissolvi conquerentes ut ait sed exire se et proficisci et ambulare testantes idque aut gestu significat aut si adhuc potest et voce pronunciant Unde apparet non dissolutione fieri sed separatione que declarat animam permanere Cetera Epycurei dogmatis argumenta Pitagore repugnant disserenti migrare animas de corporibus vetustate ac morte confectis et insinuare se novis ac recens natis et easdem semper renasci modo in pecude modo in bestia modo in volucre et hac ratione immortales esse quod sepe variorum ac dissimilium corporum domicilia commutent Que sententia deliri hominis quoniam ridicula et mimo dignior quam scolastico fuit ne refelli quidem serio debuit Quod qui facit videtur vereri ne quis id credat Precerrenda sunt igitur nobis ea que pro falso contra falsum

disserebantur satis e ea refutasse q̄ con̄ veru̅ disputā sut

Quibꝫ testimonijs imōrtalitas aīe approbat᷑ et futuru̅ iudiciu̅ dei et q̄ntu̅ Aristoteles alios viserit in errore. Ca^m. 13^m.

Declaravi vt opinor aīam nō esse solubile̅. Superest cita re testes quoru̅ auc̄te argumenta firment᷑. Neqꝫ nuc p̄phās in testimoniu̅ vocabo quoru̅ ratio et diuinatio in hoc solo posita est vt ad cultu̅ dei et imortalitate ab eo accipien dam creatu̅ hoiem doceant sed eos potius quibꝫ istos qui re cipiu̅t virtute̅ crede̅ sit necesse Hermes nāmqꝫ hoīs desc᷑ bens vt doceret queadmodu̅ esset a deo factus hoc intulit

kai auto	Et eidem	Et h̄ quidem
ek ecateron	ex vtraqꝫ	ex vtraqꝫ
phiseon	natura	natura
athanatu	imortali	tam motali
kai testenes	et mortali	q̄ⁿ etiā imortli
mian epoisi	vnā faciebat	vnā efficit
phisin ten	naturam	naturam
to antropu	hominis	hominis
ton auton pemen	eu̅dem ī āq̄ quide̅	eode̅ tam
athanaton	imortalem	mortali q̄ⁿ
phe de tene	ī aliquo ā mor	imortali
ton puesas te auton	talem faciens et istu̅	facto et hūc
feron en meso	inferens ī medio	ferens ī me°
testhelis	diuine	diuine
kai testenetes	imortalisqꝫ	atqꝫ imortal
kai metabletes	natue et mōrtlis	nature mōrtlis
idrusen in apanta	mutabilisqꝫ costi	atqꝫ mutabil col
men oron apanta	tuit vt oīa videns	locauit vt oīa vi
ymauze	oīa miretur	deus oīa miret᷑

Sed hunc fortasse aliquis in nuo p̄horu̅ computet q̄uis in deos relatus mercurij noīe ab egiptijs honoret᷑ nec plꝫ ei auctoritatis tribuat q̄ⁿ platoni aut pictagore maius ergo᷑ testimoniu̅ requiramus polites quida̅ consuluit appolline̅ in Milesio vtru̅ ne maneat aīa post morte̅ an dissoluat᷑ et rndit hijs versibus

Sithe men	Oīa quidem	Oīa quide̅
Meopicoy der	dum	q̄m diu
meospros	vinculis ad	vinculis
somaera	corpus tenet᷑	ī corpore tenet᷑
titeptharton	corruptibiles sen	corruptibiles
vsapate	tiens passiones	passioēs sentiens

tenethe	mortalis dolo-	mortalibus cedit
alcedos	ribus subiacet	doloribus
in ei chadan	Cum autem	Cum vero
lisin broten	absolutione	humanam
En methasoma	humana	solutionem
maraten	magnum corpus	velocissimam
osthes	carptum habitatio-	post corruptum
te nepture	nem invenerit	corpus invenerit
te esathe	in ethere tota	omnis e terra
rupasa	fertur que est	fertur qui est
forita ea	semper sine senec-	semper sine senectu-
migetaos sus	tute manet at	te et manet e-
amemdeis	semper indefessa	ternum sine pena
pampa natyres	hoc enim	primogenita
ptho gonos	primum divi-	etenim hoc divi-
garethea dieta	na ordinavit	na disposuit
eprono ean	prudentia.	prudentia

Quid carmina sibillina nonne hoc ita esse declaravit cum fore aliquando denuntiant ut a deo de vivis ac mortuis iudicetur. quorum exempla post inferemus. Falsa est ergo democriti et epicuri et dicearchi de anime dissolutione sententia qui profecto non auderent de interitu animarum mago aliquo presente disserere qui sciret certis carminibus cieri ab inferis animas et adesse et prebere se humanis oculis videndas et loqui et futura predicere et si auderent re ipsa et documentis presentibus vincerentur. Sed quia non pervidebant anime rationem que tam subtilis est ut oculos humane mentis effugiat interire dixerunt. Quid aristoxenus qui negat omnino ullam esse animam etiam cum vivit in corpore sed sicut in fidibus ex intentione nervorum efficitur concordem sonum atque cantum quem musici armoniam vocant ita in corporibus ex compage viscerum ac vigore membrorum vim sentiendi existere quo nichil dici delirius potest. Verum ille oculos quidem habuit incolumes cor tamen cecum quo vivere se et habere mentem qua id ipsum cogitaverat non videbat. Sed plerisque hec philosophis accidit ut putarent omnino non esse quidquid oculis non appareret cum mentis acies multo clarior esse debebat quam corporis ad ea prospicienda quorum vis ac ratio sentitur potius quam videtur.

De fine mundi et errore caldeorum et etate mundi et quod post sex etates id est sex milia annorum status mundi mutabitur et renovabitur. et quod mille anni sunt unus dies dei et quod post iudicium mille annis regnabunt electi dei in terra

Qvoniā de īmortalitate diximꝯ aīe seqt̄ᶻ· Caᵐ 14ᵐ·
vt doceamꝯ quatenꝯ bonū et qn̄ tribuatᶻ vt ī hoc
quoqȝ prauitatis ac stulticie sue ꝑspiciat errores q̄ mor
tales quosdā decretis placitisqȝ mortaliū deos esse factos o
pinantᶻ· ul' q' artes inuenerat uel q' vsū quarūqȝ frugū
docuerat ul' q' vtilia vite hoīm ꝓdiderat ut q' maneſ besti
as interemerat Que merita q̄ⁱ loge ab īmortalitate semota
sint et docuimꝯ in priorib' libris et nūc docebimꝯ vt appa
reat solā esse iusticiā que vitam hoī pariat eťnā et solū
deū qui eťne vite p̄miū largiatᶻ· Nam illi qui suis me
ritis īmortales facti esse dicūtur quia nᶜ· iusticia nᶜ· ulla
in hijs vā virtus fuit non īmortalitatē sibi s̄ mortē peccatis
ac libidinib' quesierūt neqȝ celeste p̄miū s̄ infria suppli
cia meruerūt que penderunt simul cū hijs oīb' qui eos
coluerūt Cuiꝰ iudicij ꝓpinquāre tempꝰ ōndam vt et iu
stis merces digna soluatᶻ· et pena meritis īpijs irrogetᶻ·
Plato et multi alij phōrū cū ignorarēt originē reru su
premūqȝ illud tēpꝰ quo mūdꝰ esset effectꝰ multa milia
sclōrū fluxisse dixerūt Ex quo h' pulcerimꝰ mūdi extitit
ornatꝰ sicuti fortasse caldeos qui vt Cicero tradidit ī libᵒ
de diuinatiōe p̄mo quadraginta septuaginta milia āno
rū monimētis ꝯprehensa se habē delirat In quo se quia
posse argui non putabant liberū sibi crediderūt esse mētiri
Nos aūt quos diuine ltē ad sciena veritatis erudiūt prin
cipiū mūdi finēqȝ cognouimꝯ de quo nūc in fine opis di
cerēmꝯ qm̄ de pricipio in scdo libro explicauimꝰ Sciant
igiᶻ phī qui ab exordio mūdi sclōrū millia enūant non
dū sextū millesimū anū esse conclusū Quo nūo ꝯple
to ꝯsumationē fieri nēce est et hūanarū reru statū ī me
liꝰ reformari Cuiꝰ rei argumētū p'ꝰ enarrandū ē vt
res eluceat Mūdū deus et hoc rerū natue admirabile opꝰ
sicut arcanis sacre scipture ꝯtinetᶻ· sex dierū spatio ꝯsu
mauit dieqȝ septimū quo ab opib' suis requeuat sanx
it Hic ē aūt dies sabbati qui lingua hebreorū a nūo
nomē accepit Vn̄ septenariꝰ nūs legitimꝰ ac plenus
est Nam et dies septē sūt quib' reuolutis orbes ꝯficiuntᶻ
anorū et septē stelle que non occidūt· et septē sydera que
vocantᶻ errantia· quorū dispares cursꝰ et ineqles mo
tus· rerū ac tꝑorū varietates efficē creduntᶻ· Ergo qm̄ sex
dieb' cuncta dei opa ꝑfecta sūt ꝑ scla sex id ē anorū sex

milia manere in hoc statu mundum necesse est. Dies enim magnus dei
mille annorum circulo terminatur sicut indicat propheta qui dicit
Ante oculos tuos domine mille anni tamquam dies unus. Et sicut deus
sex illos dies in tantis rebus fabricandis laboravit ita
et religio eius et veritas in his sex millibus annorum laborent
necesse est malicia prevalente atque dominante. Et rursus quoniam perfec-
tis operibus requievit die septimo eumque benedixit necesse est ut in
fine sexti millesimi anni malitia omnis aboleatur e terra et
regnet per annos mille iustitia sitque tranquillitas et requies a
laboribus quos mundus iam diu perfert. Verum quatenus id eveniat
ordine suo explicabo. Sepe diximus minora et exigua magnorum
figuras et premonstrationes esse ut hunc diem nostrum qui
ortu solis occasuque finitur dei magni speciem gerere quem cir-
cuitus annorum mille determinat. Eodem modo etiam significatio ter-
reni hominis celestis populi preferebat in posterum fictionem. Nam
sicut perfectis omnibus que in usum hominis molitus est deus ipsum
hominem ultimum fecit eumque induxit in hunc mundum tamquam in do-
mum iam diligenter instructam ita nunc sexto die magno verus
homo verbo dei fingitur id est sanctus populus doctrina et preceptis dei
ad iustitiam figuratur. Et sicut tunc mortalis atque imperfectus e terra
factus est ut mille annis in hoc mundo viveret ita nunc ex hoc ter-
restri seculo perfectus homo fingitur ut vivificatus a deo in hoc
eodem mundo per annos mille dominetur. Quomodo autem consumatio futura
sit et qualis exitus humanis rebus impendeat si quis divi-
nas litteras fuerit scrutatus inveniet. Sed et seculorum prophete
congruentes cum celestibus voces finem rerum et occasum post breve
tempus annunciant describentes quasi fatigati et dilabentis
mundi ultimam senectutem. Que vero a prophetis et vatibus futura
esse dicantur priusquam superveniat extrema illa conclusio collecta
ex omnibus et coacervata subnectam. *Quod submersio pha-
raonis et egyptiorum et liberatio hebreorum de servitute egip-
ti prefiguravit liberationem electorum et reproborum dampnationem
que futura et quod romanum imperium ante delebitur et in asia
summa potestas revertetur et quibus etatum gradibus Roma cre-
verit et deficiet. Capitulum xv^m.*
Ut in arcanis sacrarum litterarum descendisse transcendisse in e-
gyptum cogente inopia rei frumentarie principem hebreorum cum
omni domo et cognatione cuius posteri cum diutius in egypto com-
morantes in magnam gentem crevissent et gravi atque intollerando
servitutis iugo premerentur percussit egyptum deus insanabili
plaga et populum suum liberavit traductum medio mari cum discissis

fluctibus et in utramque partem dimotis per siccum populus gradiretur.
Conatusque rex egyptiorum profugos insequi veniente in statum
suum pelago cum omnibus copiis interemptus est. Quod factum tam
clarum atque mirabile quamvis ad presens virtute dei hominibus ostende-
ret tamen prefiguratio et signum maioris rei fuit quam deus idem in
extrema temporum consumatione facturus est. Liberabit enim plebem suam
de gravi servitute mundi. Verum quoniam tunc una plebs dei et apud unam
gentem fuit egyptus sola percussa fuit. Nunc autem quia populus
dei ex omnibus linguis congregatus apud omnes gentes commora-
tur et ab hiis qui dominantur premitur. necesse est universas nati-
ones id est orbem totum celestibus plagis verberari ut iustus
et cultor dei populus liberetur. Et sicut tunc signa facta sunt quibus
futura clades egypti ostenderet. Ita in ultimo fient prodigia
miranda per omnia elementa mundi quibus imminens exitus omni-
bus gentibus intelligatur. Propinquante igitur seculi termino hu-
manarum rerum statum commutari necesse est et in deterius nequi-
tia invalescente prolabi ut iam nostra hec tempora quibus iniquitas et ma-
litia usque ad summum gradum crevit illius insanabilis ma-
li comparatione felicia et prope aurea possint iudicari. Ita et-
enim iustitia rarescet. ita impietas et avaritia et cupiditas
et libido crebrescet ut si qui forte tunc fuerint boni prede sint
sceleratis ac diuexentur undique ab iniustis. Soli autem mali
opulenti sint. Boni vero in omnibus contumeliis atque in egesta-
te iacebunt. Confundent omne ius et leges interibunt. Nichil
tunc quisquam habebit nisi aut quesitum aut defensum manu. Au-
dacia et vi omnia possidebunt. Non fides in hominibus non pax non
humanitas non pudor non veritas erit atque ita neque securitas
neque regimen neque requies a malis ulla. Omnis enim terra tumul-
tuabit. fremebunt ubique bella. Omnes gentes in armis erunt
et se invicem oppugnabunt. Civitates inter se finitime prelia-
buntur. Et prima omnium egyptus stultarum superstitionum luet pe-
nas et sanguine velut flumine operietur. Tunc peragrabit
gladius orbem metens omnia et tamquam messem omnia prosternens.
Cuius vastitatis et confusionis hec erit causa quod romanum nomen
quo nunc regitur orbis horret animus dicere. Sed dicam quia futu-
rum est tolletur de terra et imperium in asiam revertetur. Ac rursus o-
riens dominabitur atque occidens serviet. Nec mirum cuiquam debet
videri si regnum tanta mole fundatum ac tamdiu per tot et
tales vires auctum tantis denique opibus confirmatum aliquando
tamen corruet. Nichil est humanis viribus laboratum quod non ab Nota
humanis eque viribus destrui possit quoniam mortalia sunt opera mortalium

Sic et alia prius regna cū diuciꝰ floruissent nichilominꝰ tamen occiderunt. Nam et egyptios et persas et grecos et assyrios proditū ē regimine habuisse terrarū quibꝰ oībus destructis ad romanos quoque rerū sūma peruenit. Que quanto ceteris oībꝰ regnis magnitudine antestant tanto maiore concident lapsu quia plus habent ponderis ad ruinā que sunt ceteris altiora. Non inscite seneca romane urbis tēpa distribuit in etates. Primā enī dixit infantiā sub rege Romulo fuisse a quo et genita et quasi educata sit roma. Deinde pueriā sub ceteris regibꝰ a quibꝰ et aucta sit et disciplinis pluribꝰ institutisque formata. At vero Tarquino regnante cū iā quasi adulta esse cepisset seruituū non tulisse et reiecto superbe dnātionis iugo maluit legibꝰ obtemperare q̄ regibꝰ. Cumque esset adolescentia eiꝰ fine punici belli terminata tū denique confirmatis viribꝰ cepisse iuuenescere. Sublata enī cartagine que quā diu emula roma in imperii fuit manꝰ suas in totū orbē terra marique porrexit donec regibꝰ cunctis et nationibꝰ imperio subiugatis cū iā bellorū materia deficeret viribꝰ suis male vteretur quibꝰ seipsā confecit. Hec fuit prima eiꝰ senectus cū bellis lacerata ciuilibꝰ atque intestino malo pressa rursus ad regimē singularis imperii recidit quasi ad alterā infantiā reuoluta. Amissa enī libertate quā Bruto duce et auctore defenderat ita consenuit tanquam sustentare seipsam nō valeret ad minimculo regentū niteretur. Quod si hec ita sunt quid restat nisi vt sequatur interitus senectutē et id futurū breui coniectiones prophetarū denūciant sub ambage aliorū nomīn. Hec sane quis intelligat. Sibille tamen aperte interituram esse Romā loquuntur. Et quidē iudicio dei qꝛ nomē eiꝰ habuit inuisū et inimica iusticie alūpnū veritatis populum trucidarit. Hydaspes quoque qui fuit medorū regū antiquissimꝰ a quo amnis nomē accepit qui nunc Hydaspis dicitur. Admirabilis somnium sub interpretatione uaticinantis pueri ad memoriā posteris tradidit sublatum iri ex orbe imperiū Nomeque romanū multo an̄ prefatꝰ est q̄ illa troiana gens conderetur. **Quomodo impiis uentura sit destructio et que illa signa expressura sint scdm vaticinia prophetarum et Sibille. Capitulum 16ᵐ.**

Quomodo autē id futurū sit ne quis incredibile arbitretur ostendā. In primis multiplicabitur regnū et sūma rerū potestas per plurimos dissipata et concisa minuetur. Tum discordie ciuiles in perpetuū serentur nec ulla requies bellis exicialibus erit donec reges decē

Nō … etates

pariter existant qui orbem terre non ad regendum sed ad consumandum parciant. Hii exercitibus in immensum auctis et agrorum cultibus destitutis quod est principium eversionis et cladis disperdent omnia et comminuet et vorabunt. Tunc repente adversus eos hostis potentissimus ab extremis finibus plage septentrionalis orietur qui tribus ex eo numero deletis qui tunc asiam obtinebunt assumet in societate a ceteris et princeps omnium constituet. hic insustentabili dominatione vexabit orbem divina et humana miscebit infanda deum et execrabilia molietur. nova consilia in pectore suo volutabit ut proprium sibi constituat imperium. Leges commutabit et suas sanciet contaminabit diripiet spoliabit occidet denique immutato nomine atque imperii sede translata confusio ac turbatio humani generis consequetur. Tam vero detestabile atque abhominandum tempus existet quod nulli hominum sit vita iocunda. Evertentur funditus Civitates atque interibunt non modo ferro atque igni verum etiam terremotibus assiduis et eluvie aquarum in morbis frequentibus et fame crebra. Aer enim viciabitur et corruptus ac pestilens fiet et modo importunis imbribus modo inutili siccitate nunc frigoribus nunc estibus nimiis nec terra homini dabit fructum non seges quod non arbor non vitis foret sed cum in flore spem maximam dederint in fructu decipient. Fontes quoque cum fluminibus arescent ut ne potus quidem suppetat et quedam aque in sanguinem aut amaritudinem mutabuntur. Propter hec deficient etiam in terra quadrupedes et in aere volucres et in mari pisces. Prodigia quoque in celo mirabilia mentes hominum maximo terrore confundent et crines cometarum et solis tenebre et color lune et candentium syderum lapsus. Nec tamen hoc usitato modo fient sed existent subito incognita et invisa oculis astra. Sol imperpetuum frustrabitur ut vix inter diem noctemque discernat. Luna iam non tribus deficiet horis sed perpetuo sanguine obfusa meatus extra ordinarios peraget ut non sit homini promptum aut syderum cursus a ratione temporum agnoscere. fiet enim vel estas in hyeme vel hyemps in estate. Tunc annus breviabitur et mensis minuetur et dies in augustum coartabitur. Stelle vero crebrime cadent ut celum omne cecum sine ullis ~~luminibus~~ appareat luminibus. Montes quoque altissimi decident et planis equabuntur. Mare innavigabile constituetur. Ac ne quid malis hominum terreque desit audietur e celo tuba quod hormo sibilla declarat.

Salpinx.	tuba	tuba
corano	de celo	de celo
tenfonen	vocem	lamentabit
politrenon	luctuosam	et vlulatu
afesei	emittet	dabit

Itaque trepudabunt omnes et ad luctuosum illum sonitum contremiscent. Tunc vero per iram dei adversum homines qui iusticiam dei non agnoverunt seviet ferrum ignis fames morbus et super omnia metus semper impendens. Tunc orabunt deum et non exaudiet optabitur mors et non veniet. Ne nox quidem requiem timori dabit nec ad oculos sompnus accedet sed animas hominum sollicitudo ac vigilia macerabit plorabunt et gemet et dentibus stridet. Gratulabuntur mortuis et vivos planget. Hys et alys pluribus malis solitudo fiet in terra et erit deformis orbis atque desertus quod in carminibus Sibillinis ita dicitur.

Este	Erit
cosmos	mundus
acosmos	inmundus
apollunenon	pereuntibus
antropon	hominibus

Ita enim conficietur humanum genus ut vix decima pars hominum relinquatur et vnum mille presserat vix producent centum de cultoribus etiam dei due partes interibunt et tercia que fuerit probata remanebit. De adventu magni prophete qui helyas ab alys dicitur et quomodo interficietur ab antixpo et resurget die tercia et ascendet in celum et de persecutione eorum quam inferet antixpus et de miraculis eius

Sed planius quo id eveniat exponam. Cam. IIm.

Appropinquante iam temporum conclusione propheta magnus mittetur a deo qui convertat homines ad dei cognitionem et accipiet potestatem mirabilia faciendi. Vbicumque homines non audierint eum claudet celum et abstinebit ymbres aquam convertet in sanguinem et cruciabit illos siti et fame et quicumque conabitur eum ledere prodiet ignis de ore eius atque amburet illum. Hys prodigys atque virtutibus convertet multos ad dei cultum. Peractisque operibus ipsius alter rex orietur ex Syria malo spiritu genitus eversor ac perditor generis humani qui reliquias illius prioris mali cum ipso simul deleat. Hic pugnabit adversus propham dei et vincet et infficiet eum et insepultum iacere patietur sed post diem tercium reviviscet atque inspectantibus et mirantibus cunctis rapietur in celum. Rex vero ille teterrimus erit quidem et ipse sed mendaciorum propheta

et seipm constituet ac vocabit deū se coli iubebit vt dei fi
liū et dabit̄ ei ptās vt faciat signa et pdigia qbꝰ visis
irretiat hoīes vt adoret eū Jubebit ignē descendē de celo
et solē a suis cursibꝰ stare et imaginē loqui et fiet h̄ sub
ṽbo eiꝰ Quibꝰ miraculis etiā sapientiū pluimi alliciet̄
ab eo tūc eruere dei teplū conabit̄ et iustū ppłm psequet̄
et erit pressura et contricio qual nuq̄ fuit a pricipio mu
di Quicūq̄ crediderint atq̄ accesserint ei signabūt̄ ab eo
tāq̄ pecudes qui aūt recusauerint notā eiꝰ ꝗ in montes
fugient aut cōprehensi exqsitis cruciatibꝰ necabūt̄ Ide ius
tos hoīes euoluet libris pphārū atq̄ ita cremabit Et dabi
tur ei desol orbē trē mensibꝰ · xlij · id erit tepꝰ quo ius
ticia piciet̄ et inocentia odio erit quo mali bonis hostili
ter predabūt̄ Non lex aut odio aut milicie disciplina ser
uabitur Non canos quisq̄ reuerebit̄ nō officiū pietatis
agnoscet non sexus ꝗ infantie miserebit̄ Confūdent̄ oīa
et misceebunt̄ contᵃ fas con̄ iura nature Ita qsi vno coi
ꝗ latrocinio trā vniūsa vastabitur Cū h̄ ita erūt tūc
iusti et sectatores veritatis segregabūt se a mal̄ et fugi
ent in solitudines Quo audito impiꝰ iflāmatus ira ue
niet cū exercitu magno et admotis oībꝰ copiys circūdabit
montes ī quibꝰ iusti morabūt̄ vt eos cōprehendat Illi
vō vbi se clausos vndiq̄ atq̄ obsessos viderint exclama
bunt ad deū voce magna et auxiliū celeste implorabunt
et exaudiet eos deꝰ et mittet regē magnū de celo ꝗ eos eri
piat ac libēt omesq̄ ferro ac igni dispdat · Quomō h̄
pnūtiata sint et vaticinys pphārū et oraculis gen
tiliū vatū et versibꝰ Sibillinis · Caᵐ · 18ᵐ ·

Hec ita futura esse cū pphe omes ex dei spū tū etiā
vates ex instinctu demonū cecinerūt Hydaspes enī ꝗ
supius noīaui descripta iniquitate sc̄li huiꝰ extremi pios
ac fideles a nocentibꝰ segregatos ꝗ cū fletu et gemitu ex
tensuros esse ad celū manꝰ et iplorantes fidem Jouis Jo
uem respecturū ad trā et auditurū voces hoīm atq̄ i
pios extincturū Que oīa vera sūt pter vnū ꝗ Jouem
dixit illa facturū que deus faciet Sed et illud nō sine de
monū fraude subtractū est missū iri a pre tūc filiū dei
qui deletis oībꝰ malis pios libēt qd̄ hermes tn̄ non
dissimulauit In eo enim libro qui logos telios inscri
bitur post enumeratione malorū de quibꝰ diximꝰ subiciat
hec Expan deta Cum ꝗ hec Cum igitur

genetaia	facta fuerint	Hec fuerint
o asclepie	o esculapi	O esculapi
tote o kurios	tunc dns	Dns et
kai o patir kai oos	et pr̄ et deus	pr̄ et deus
kai tu protu ka	primcepz atqz	et prim et
enos then de mur	solus dei crea	unus dei
gos epi blosfastois	tor respiciens sua	creator inspectis
gymomenois kai	et sua volu	hys q̄ fiet et sua
teneli toy boylesin	tatem pro de	voluntate pro bono
toy testin to agathon	bonitatem	opposito temeri
anterisas	opponens disturbatori	tati et renovato
te ataxia kai	et renovans	errore
anata lesa menos	errorem	et
ten planen kai	atqz maliciam	malicia
thenchathian	purgans	expurgata
et catharas	alicubi	
pemen ydate	quidem	
ypollo catachesas	aqua multa diluens	
pe de pirro	alicubi aut igni	
eixiotato	velocissimo	
diatansas	exurens interdum	
piri amo	autem	
te de pole	bellis	
moys kai	atqz peste	
loy moys	exuriens	
ecpesas	reduxerit	
etagen	ad	
epito archion	antiquum	
kai apetatestes	et restituit	
ento e autu	suum	
cosmon	mundum	

Sibille quoqz non aliter fore ondunt quam ut dei filius a summo patre mittit qui et iustos liberet de manibus impiorum et iniustos cum tyrannis sevientibus deleat. E quibus una sic tradit /

Erei kai	Vemet etiam	Vemet et
machavon	beatorum	beatorum
Ethelon	expugnare	expugnare
Polin exalazaxe	urbem volens	urbe volens
kai enthis theo	et q̄de aliq a deo	et tunc rex
then basileos	rex	aliquis

pemfoes epitu	Missus ad	a deo missus ad
auton panta	istu omes	istum omes
salis basileos	pdet reges	pdet reges
megalos kai	magnos et	magnos et
sotas	optimos	viros potetes
aristoiseis	et sic	et postea
toyto risis	indicat	inditiu cu
estei pastiton	imortalis ab	ab incorruptibli
antropoysem	hominibus	hominibus
Item alia		
kai tote	Et tunc	Et tuc
Elyos otheos	a sole deus	a solis ortu
pemsen	mittet	deus mittet
basileos	regem	regem
pasan gean	qui oem terram	q oem tram
pansen	liberabit	gpescat
podemoy	ex bello	a malo
o kakoyo	malo	bello
Et rursus alia		
O prase praysi	Iugu nre sui et	Et iugu nroz
doinxi	tutis itollerabile	servitutis
Oyon ato zigme	sup collu	q non fert
modulon disbas	positum	podere sup colla
tatinon	tollet et	positu tollet
epanchem	leges	et nephadi
ymenon are	ipias	soluet
kaio thesmusa	soluet	et
ten sarsey	vincu	vincu
desmois	laqs	la vio
tabeleyos	violenta	lenta

Quomo xpus et quibus precedentibus signis descedet de celo ut interficiat antixpm et tyranos et ipios deleat de tra et qr vigilie nocturne xpianoru ideo instituite sut qr xpus de nocte venturus est et qr dij et cultores e cultores eoz dabunt incendio sicut Sibilla pdixit Ca^m 19^m

Oppresso igitur orbe tre cu ad destruenda inmesa viri um tyrannide huane opes defererint siquide rap to mundo cu magnis latronu excitibus incubabit divino auxilio tanta illa calamitas indigebit Comotus igit deus et piculo anticipiti et miseranda oploratione instoz

mittet primus liberatorem Tunc aperietur celum medium intempesta nocte et tenebrosa ut in orbe toto lumen descendentis dei tamquam fulgor appareat Quod Sibilla hys versibus locuta est

O ppaton elte	Cum venit
pir estes kotosen	ignis erit tenebrosa
mesenicti melene	media nocte

Hec est nox que a nobis propter adventum regis ac dei nostri pervigili celebratur Cuius noctis duplex ratio est quod in ea et vitam tum recepit cum passus est Et postea regnum orbis terre recepturus est Hic est enim liberator et iudex et ultor et rex et deus quem nos xpm vocamus qui priusquam descendat hoc signum dabit Cadet repente gladius e celo ut sciant iusti ducem sancte milicie descensurum et descendet comitantibus angelis in medium terre et antecedet eum flamma inextinguibilis et virtus angelorum tradet in manus iustorum multitudinem illam que montem circumsedeuit et concidetur ab hora tercia usque in vesperum et fluet sanguis torrentis Deletisque omnibus copiis impius solus effugiet et peribit ab eo virtus sua Hic est autem qui appellatur antixps sed seipsum xpm mentietur et contra verum dimicabit et victus effugiet et bellum sepe renovabit et sepe vincetur donec quarto prelio confectis omnibus impiis debellatis et captis tandem scelerum suorum penas Sed et ceteri principes ac tyranni qui contriverunt orbem simul cum eo vincti adducentur ad regem et increpabit eos et coarguet et explorabit Hys facinora ipsorum et dampnabit eos ac meritis cruciatibus tradet Sic extincta malitia et impietate compressa requiescet orbis qui per tot secula subiectus errori ac sceleri nephandam pertulit servitutem non colentur ulterius dii manufacti sed a templis et pulvinaribus suis deturbata simulacra ignibus dabuntur et cum donis suis mirabilibus ardebunt Quod etiam sibilla cum prophetis congruens futurum esse predixit

Trifosem de	Contenent autem	Conterent
ydola	simulacra	ydola
abroton	hominum	homines
kai pluton	et divicias	et opes
a panta	omnes	universas
Eruthrea quoque idem	spospondit	
Erga de	opera autem	Opera vero
ecrhiro	deorum humanis	manu facta
pointa	manibus facta	deorum
theon cathaclite	exurentur	comburentur
sontai		

Quomodo apient[r] inferi et resurgent mortui qui iudicandi sunt et qui non et quod hec sibilla predixit et qua ratione omnia cum inmortalis sit patibilis esse possit. Cam. 20m.

Post hec apient[r] inferi et resurgent mortui de quibus iudicium magnum idem ipse rex ac deus faciet. Cui summus pater et iudicandi et regnandi dabit maximam potestatem de quo iudicio et regno apud Eritream sibillam sic invenitur

Oppo te de
kai toyto labe
telos dismone
mazeis le broto is
exei epi antropus kisis
athanatoy theon
exei epi antropus
megale kririsis
ex chearche
Deinde apud aliam
tartareon de
chaos de ixe tote
pay achano ysa
eroysin de pilema
ten basileos apantes
Et alio loco apud eandem
oy ranon
ei dixotai
essheitemon
kai to thenethes
o nekrois
moytan
analisas kai
tenethu
keu troneis
trisin axo trinon
eusebeon kai
dessebeon
bion andron

Cum aute
et iste dies acceperit
fatalem finem et
in homines veniet
iudicium
inmortalis dei
veniet super homines
magnum iudicium
et imperium

Tartareum autem
chaos tunc
ostendit inhians terra
venient autem ad tribunal
dei regis omnes

Celum
uoluens terre
latebras apriam
et tunc levabo
mortuos fatum
solvens et stimulum
multum mortis
postea quoque
in iudicium
ducam iudicans
piorum
atque impiorum
vitam hominum

Nec tamen universi tunc a deo iudicabuntur sed hy tantum qui sunt tamen in dei religione versati. Nam qui deum non agnoverunt quoniam sententiam de hiis in absolutione fieri non potest iam iudicati

dapnatisq sūt sanctis lr̃is ɔtestantibꝫ non resurrecturos
esse īpios ad iudiciū Iudicabunt·ꝫ gͦ qui deū scient et san
nora eorū id ē mala opa cū bonis collata ponderabūt· vt
si plura et grauia fuerint bona iusta qꝫ dent· ad vitam
btām Si aut mala supauerit ɔdempnent· ad penā Hꝫ
fortasse dixerit quispiā si est īmortalis aīa quo passibi
lis inducit· ad penā sentiens Si em̄ ob merita punie
tur sentiet vtiqꝫ dolore atqꝫ ita etiam mortem Si morti
non est obnoxia nec dolori quidē patibilis erit nō est
Huic questioni siue argumēto a stoycis ita occurrit·
Animas quidem hoīm pmanē nec interuentu mor
tis in nichilū resolui ꝫ eorū qui iusti fuerūt putas
et īpatibiles et bonas ad sedē celestē vn̄ illis origo est
remeare ut in campos quosdā fortunatos rapi vt fru
antur miris voluptatibꝫ Impios vō qui se iniquis cu
piditatibꝫ inquinauerūt media qndā gerē int' īmor
talē mortalemqꝫ nām et hr̃e aliquid imbecillitatis
ex contagione carnis cuiꝫ desiderijs ac libidinibꝫ addic
te in luibile quedā fucū trahant labemqꝫ terenam
Que cū tēporis diuturnitate penitꝫ inhereat eius
nostre reddi aīas vt si non extinguibiles in totū qm̄
ex deo sint tn̄ cruciabiles fient p corporis macula que
petis iuxta sensū doloris attribuit Quam smam su
explicauit poeta Quin et supmo cū lumine vita reli
quit Non tn̄ ome malū miseris nec funditus omes
corpe excedūt pestes penitusqꝫ nec est Multa diu con
creta modis inolescere miris Ergo exercent· penis
veterūqꝫ malorū supplitia expendūt Hec fere modū ve
ra sūt Alia vero cū diuortiū facit a corpore est vt ait i
dem poeta par leuibꝫ mentis volucrisqꝫ simillima sop
no quia spūs est et ipa tenuitate īcomprehensibilis Sed
nobis qui sumꝫ corpales deo aut cui subiacet posse
omnia ɔprehensibilis · De potentia dei qua p inci
to cuiusqꝫ pt angelos et hoīes punire de carnis im
mortalitate post r̃surrectione de dīa ignis gehēnalis
et ceteris et quid in electis ul rēpbis opet· Caᵐ. xiᵐ.
Primū gͦ dicimꝫ tantā esse dei ptātē vt etiā īcor
porealia ɔprehendat et qīadmodū voluerit affi
ciat Nam et angelū dei metuūt quia castigari ab eo pnt
īenarrabili quodā mō et demones reformidat qꝫ torquet

ab eis ac puniunt? Quid ergo immo vero si cum sint inmorta
les anime tamen patibiles sunt deo Nam cum in se nihil ha
habeant solidum et contractabile a solidis et corporalibus
nullam vim pati possunt Sed quia in solis spiritibus vivunt
a solo deo tractabiles sunt cui virtus ac substantia spiri
tualis est Sed tamen docent nos sacre littere quemadmodum penas
impii sint daturi Nam quia peccata in corporibus contraxerunt
rursus in carne induentur ut in corporibus piaculum sol
vant Et tamen non erit caro illa quam deus homini subiecerit
huic terrene simul sed insolubilis ac permanens in eternum ut
sufficere possit cruciatibus et illi sempiterno igni cuius natura
diversa est ab hoc nostro quo ad vite necessaria utimur
qui nisi alicuius materie fomite alatur extinguitur? At ille
divinus per se ipsum semper vivit ac viget sine ullis alimentis
nec admixtum habet fumum sed est purus et liquidus et
in aque modum fluidus Non in aliqua sursum ver
sus urget? sicut noster quem labes terreni corporis quo te
netur et fumus intermixtus exilire cogit et ad celes
tem naturam cum trepidatione mobili subvolare Idem
igitur divinus ignis una eademque vi et potestate cremabit
impios ac recreabit et quantum e corporibus absumet tantum re
ponet ac sibi ipse eternum pabulum subministra
bit Quod poete in vulturem Titii transtulerunt Ita sine ullo
renascentium corporum detrimento aduret tantum ac sensu
doloris afficiet Sed et iustos cum iudicaverit deus etiam igni
in eos examinabit Tum quorum peccata vel pondere vel nu
mero prevaluerint prestringentur? igni atque amburentur?
quos autem plena iusticia et maturitas virtutis incoxerit
ignem illum non sentient habent enim aliquid in se dei
quod vim flamme repellat ac respuat tanta vis est inno
centie ut ab ea ignis ille refugiat innoxius Qui acce
pit a deo hanc potestatem ut impios urat iustis obtemperet
Nec tamen quisquam putet animas post mortem protinus iudicari
Nam omnes in una et communi custodia detinentur? donec te
mpus adveniat quo maximus iudex meritorum faciat ex
amen Tum quorum fuerit probata iusticia hii premium im
mortalitatis accipient Quorum autem peccata et scelera de
tecta non resurgent sed cum impiis in easdem tenebras re
condentur? ad certa supplicia destinati · Ca. Hec a qui-
busdam dicuntur? esse poetica et vana ad notionem venerit

Poetarum et quibus de causis corruperint virtutem et letheum amnem et alia fantastica induxerunt Cam. xxiim

Figmenta hec esse poetarum quidam putant ignora
tes unde illa poete acceperint ac negant hec fieri posse Nec
mirum est ita illis videri aliter enim quam res habet tradi
titur a poetis Qui licet sint multo antiquiores quam hys
toria et oratores et cetera genera scriptorum tamen quia misterium
divini sacramenti nesciebant et ad eos mentio resur
rectionis future obscuro rumore pervenerat eam non teme
re ac leviter auditam in modum commentitie fabule pro
diderunt Et tamen iidem testati sunt non auctorem se certum sed
opinionem sequi Ut maro qui ait Sit michi fas audi
ta loqui Quamvis igitur veritatis archana in parte corruperint
tamen ipsa res eo verior invenitur quo cum prophetis in parte con
sentiunt Quod nobis ad probationem rei satis est errori tamen eo
rum sub est ratio non nulla Nam cum prophete assiduis contionibus
predicarent iudicaturum esse de mortuis filium dei et hec
annuntiatio non lateret quoniam rectorem celi non alium putabant
esse quam Iovem iudicare apud inferos Iovis filium tradiderunt
sed tamen non Apolinem aut liberum aut mercurium qui celes
tes putantur sed deum qui et mortalis fuit et iustus Vel mi
noem vel eacum vel radamantum Corruperunt igitur poeti
ca licentia que acceperant ut opinio veritatem per diversa ora
sermonesque varios dissipata mutavit Nam quod peractis
apud inferos mille annis rursus ad vitam restitui cecine
runt Marone ita dicente Has omnes ubi mille rotam vol
vere per annos Letheum ad fluvium deus evocat agmine mag
no Scilicet immemores supera et convexa revisaturus et incipi
ant in corpore velle reverti Hec eos ratio fefellit quod re
surgent defuncti non post mille annos mortis sue sed ut re
stituti rursus ad vitam mille annis cum deo regnent Deus
enim veniet ut in orbe hoc ab omni labe purgato reddi vi
vas iustorum animas corporibus innovatis ad sempiternam beatitudi
nem suscitet Itaque preter aquam oblivionis vera sunt cetera Quam
ideo finxerunt ne quid ut opponeretur Cur ergo non memi
nerint se aliquando vixisse aut qui fuerint aut que gesserint Sed
nichilominus tamen verisimile non putatur Et res tota veluti
licenter ac fabulose ficta respuitur Nos autem de resurrectione
affirmantibus atque docentibus animas ad alteram vitam non oblitas
sui sed in eodem sensu ac figura esse redituras sic opponitur.

Tot iam secula transierunt quibus umquam unus ab inferis resur
rexit ut exemplo eius fieri posse credamus At enim resurrexio
fieri non potest durante adhuc iniusticia Hoc enim solo neca
tur omnes tribus ferro insidijs venenis et affiiciuntur iniu
rijs egestate carceribus tormentis proscriptionibus Eo accidit quod
iustitia invisa est quod omnes qui deum sequi volunt non tantum odio
habentur sed vexantur omnibus contumelijs excruciantur multi
plici genere penarum et ad impios cultus manufactorum deorum
non ratione aut veritate sed nephanda corporum laceratione co
guntur Nam igitur oportet ad hec eadem resurgere aut renasci ho
mines ad vitam in qua tuti esse non possunt Cum ergo iusti tam
viles habeantur tam facile tollantur quid putemus futurum fu
isse si quis ab inferis rediens vitam post recepisset Auferretur
profecto ab oculis hominum ne viso vel eo audito deos univer
sos reliquerunt et ad unius se dei cultum religionemque converterent
Ergo semel fieri resurrexionem necesse est cum malum fuerit ab
latum quoniam eos qui resurrexerint nec mori iam alterius nec viola
ri ullo modo fas est Poete vero cum scirent hoc solum malis
omnibus oblivionis amnem induxerunt ne malorum ac
laborum memores anime renasci recusarent Unde virgilius O pater
An ne aliquas ad celum hinc ire putandum est sublimes
animas iterumque renasci ad tarda corpora que lucis miseris tam
dira cupido Ignorabant enim quo aut quando id fieri oporteret Ita
que renasci eas putaverunt et denuo ad uterum revolui at
que ad infantiam regredi Unde etiam plato de anima disserens ex
hoc ait posse cognosci animas esse immortales atque divinas
quod in pueris mobilia sint ingenia et ad percipiendum faci
lia quod ea que discant ita celeriter capiant ut non tunc primum dis
cere illa videantur sed recognoscere atque reminisci In quo vir
sapiens poetis ineptissime credidit · De resurrexione
et pytagoras et alij philosophi locuti sunt de anastasi mentien
tes animas in varia transire corpora · Capitulum 23m ·
Non igitur renascentur quod fieri non potest sed resurgent et
a deo corporibus induentur et prioris vite factorumque omnium
memores et in bonis celestibus collocate ac fruentes in
cunditate inmutabilium copiarum presenti deo gratias agent quod
malum omne deleverit quod eos ad regnum vitamque perpetu
am suscitaverit Qua de anastasi philosophi quoque dicere aliquid
conati sunt tam corrupte quam poete Nam et pitagoras
transire animas in nova corpora disputavit sed inepte quod ex
hominibus in pecudes et ex pecudibus in homines et seipsum ex

Euforbio esse repatu. Melius Serippus que Cicero ait ful cire porticu Stoycoru qui in libris quos de prudentia scp sit cu de innouatioe mudi loquetur hec intulit

Toy ton deoytos
echontos de lono
soy de na dmaton
kai ymas meitote
ley tesai palinteu
odo ynei cheonon
eis to en in esmen
auto catasten
ais thema

Quod cu ita sit ap
paret nichil esse
impossibile
etia nos post excessu
mm rursis spatijs
quibusdam reuolut tpm
in huc restitui statu
in quo nunc
esse videmur

Sed nos ab humanis ad diuina redeamq Sibilla dicat hec

dis piston ygar
apan meroten
genos allo tan ede
cosmoy cai teneton
exeite crisis
en theos autos
pomst crmon
asbeis tama
eusebias then kai
tote dissebias
mene pisophonen
peupem pcio
soy de eusebio ys
palm zesonte
pitaies pneuma theoy
don testimen tama
kay bion antoys

Est eni difficile credens
de hom
genq Sed cu ia
mudi et mortalu
venit iudiciu
qd deus ipe
faciet iudicas
impios simul
atqz huc demu
ipios quidem
in igne ac
tenebras
mittet
qui aut pietate
tenent iter viuet
i tra spm deo date
sit et vitam eis

Quod si non mo pphe sz etia vates et poete et phi anas tasin mortuoru futura esse consentiut Nemo qrat a nob quemadmodu fieri possit Nec eni diuinoru opm red di pt ro Sed si a pricipio deus hoiem nescio quo ine narrabili mo instituit credamq ab eode restitui vetere posse qui nouu fecit. Ex pm vaticiniu Sibille post iudiciu p mille anos regnabit in tra filiq dei cu elcis suis in sca ciuitate qua constituet et q dyabolq mille anis vincietur et omis creatura manifecsat et ad iocunditate seruiet homini Et xpus ab homini bus coletur vt deus et dominus. Cam X xem.

Nunc reliqua subnectam veniet igitur summi et maximi dei filius vt viuos et mortuos iudicet. Sibilla testante atque dicente

Pases gar gay esteto	Karn totius terre
theneton	mortalium tunc
smithisis estai	confusio erit
autos o ponto krator	ipse omnitenens
othanca te bematey	cum venit in tribu
thunay zonton	nali iudicare viuorum
kay nekroyon fixas kai	mortuorumque animas et
cosmon apanta	mundum animas

In omnis enim terre mortalium confusio erit ipse omnipotens cum venit tribunali iudicare viuentium mortuorum animas et mundum omnem. Veruntamen ille cum deleuerit iniusticiam iudiciumque maximum fecit at iustos qui a principio fuerunt ad vitam restaurauerit mille annis inter homines versabitur eosque iusto imperio reget. Quod alibi Sibilla vaticinans furrensque proclamat

Kaite demoy	Audite autem me
meropes basileis	homines rex est
ayonos archey	sancti princeps

Tunc qui erunt in corporibus viui non morientur sed per eosdem mille annos infinita multitudine generabunt et erit soboles eorum sancta et deo cara qui autem ab inferis suscitabuntur hii preerunt viuentibus velut iudices Gentis vero non extinguentur omino sed quedam reliquentur in victoria dei vt triumphentur a iustis ac subiugentur perpetue seruituti sub idem tempus etiam princeps demonum qui est machinator omnium malorum cathenis vinnietur et erit in custodia mille annis celestis imperii quo iustitia in orbe regnabit ne quid malum aduersus populum dei moliatur. Post cuius aduentum congregabuntur iusti ex omni terra. Pactoque iudicio ciuitas sancta constituetur in medio terre in qua ipse conditor deus cum iustis dominantibus commoretur. Quam ciuitatem Sibilla designat cum dicit.

kai polin	Et urbem
en epotese	quam fecit
theos thei thete	deus eam
epotesen	fecit
lamproteron	clariorem
astron ederioy	astris atque sole
de selenes	lunaque

Tunc auferent a mundo tenebre ille quibus obfunditur atque
obcecatur celum et luna claritatem solis accipiet nec minuetur
ulterius Sol autem septies tanto quam nunc clarior est fiet Terra vero
apiet fecunditatem suam et uberrimas fruges sua sponte ge
nerabit Rupes montium melle sudabunt per rivos vina de
current et flumina lacte mundabunt Mundus denique ipse
gaudebit et omnis rerum natura letabitur erepta et liberata domi
nio mali et impietatis et sceleris doloris Non bestie per hoc
tempus sanguine alentur non aves preda sed quieta et pla
cida erunt omnia leones et vituli ad presepe simul stabunt lupus
ovem non rapiet canis non venabitur accipitres et aquile
non nocebunt et infans cum serpentibus ludet Denique tunc fiet
illa que poete aureis temporibus facta esse iam Saturno regnante
dixerunt Quorum error hinc exortus est quod prophete futurorum
pleraque sic proferunt et nuntiant quasi iam pacta Visiones enim
divino spiritu offerebantur oculis eorum et videbant illa in con
spectu suo quasi fieri ac terminari Que vaticinia eorum cum pau
latim fama vulgasset cum prophetam a sacramento ignorabat
quatenus dicerentur completa esse iam veteribus seculis illa omnia pu
taverunt que utique fieri completique non poterat homine reg
nante Cum vero deletis religionibus impiis et scelere compresso sub
iecta erit deo terra Cadet et ipse mari vector nec nautica pinus
Mutabit merces omnis feret omnia tellus Non rastros patietur
humus non vinea falcem Robustos quoque iam thauris iuga sol
vet arator Tunc et molli paulatim flavescet campus arista
Inculitisque rubens pendebit sentibus uva Et dure quercus
sudabunt rosida mella Nec varios discet mentiri lana co
lores Ipse sed in partis aries iam suave rubenti Murice iam
crocco mutabit vellera luto Sponte sua sandix pascen
tes vestiet agnos Ipse lacte domum referent distente ca
pelle Ubera nec magnos metuent armenta leones Que
poeta secundum Cumee Sibille carmina prolocutus est Erithrea
vero sic ait

Vdeluote	
kai agnes en	Nec lupi
oyresin ammi	cum agnis in
telon tai thorto	montibus dominabitur
parda leeste	herbamque legent
rfois amaboschè	cum edis pascent
sontai arithoism	visi cum vitulis
	simul

moscois emmoy	omnibusque
kai pasi brotoisin	animalibus et
sarcoboros te leon	carniuorus leo
fage tay	edet
achiron	paleas
para fatesa	apud presepia
tenesin brefesin	in infantibus que
te drachontes	dracones siue
amathesi koume	matribus dor
sontai	mient

Et alio loco de ubertate rerum

kai tote de	Et tunc
karimen	gaudiū
megalen	magnū
theos andrasi	dabit deus hominibus
dosei kai gar ge	dabit. fla et tra
kai dendra	et arbores
kai aspeta trem	et inuabilia
mata yees	terre pecora
dosoy sin	dabunt
carpon	fructum
ton alethmon	verum
antropoys	hoibus
ennoy	vini
noy kai melitos	dulcisque mellis
gliciteroy	et candidi
lencoyte	lactis
galathos	atque frumenti
kay seitoyo	quod
pet esti	est
brotois	hominibus preter
kalais	omnia
ton apanton	optimum

Et alia eodem modo

Eusebeon de	piorū aute
monon	solum
agiacton	sancta tra
panta doysem	oīa hec feret
ama melista	fluentū mellis

zen sapo	De
petres eda	petra atque
poytetes	de fonte
kai galatos	et lac
ambrosie	inmortalitatis
reisei pantes	manabit omnibus
ydi kaioys.	iustis

Vivent itaque homines tranquillissimam vitam et copiosissimam et regnabunt cum deo pariter et reges gentium venient a finibus terre cum donis ac muneribus ut adorent et honorificent regem magnum cuius nomen erit preclarum ac venerabile universis nationibus que sub celo erunt et regibus qui dominabuntur in terra.

Quomodo non restant ex quarundam scripturarum assertione nisi ducenti anni usque ad rerum innovationem et quod finis non aderit nisi Roma destructa. Capitulum XXVI

Hec sunt que a prophetis futura esse dicuntur. Quorum testimonia et verba ponere opus esse non duxi quoniam esset infinitum nec tanta rerum multitudinem mensura libri caperet tam multis uno spiritu similia dicentibus simulque ne fastidium legentibus fieret si ex omnibus collecta et translata congererem preterea ut ea ipsa que dicerem non meis sed alienis potissimum litteris confirmarem docerem que non modo apud nos verum etiam apud eos ipsos qui nos insectantur veritatem consignatam teneri quam recusant agnoscere. Qui autem diligentius hec voluit scire ex ipso fonte hauriat et plura quam nos in hiis libris complexi sumus admirabilia reperiet. Fortasse quispiam nunc requirat quando ista que diximus sint futura. Iam supra ostendi completis annorum sex milibus mutationem istam fieri oportere et iam appropinquare summum illum conclusionis extreme diem. De signis que dicta sunt a prophetis licet noscere. Predixerunt enim signa quibus consummatio temporum et expectanda sit nobis in singulos dies et timenda. Quando tamen aut compleatur hec summa docent ii qui de temporibus scripserunt colligentes ea ex litteris sanctis et ex variis historiis quantus sit numerus annorum ab exordio mundi. Qui licet variet et aliquantum numeri eorum summa dissentiat omnis tamen exspectatio non amplius quam ducentorum videtur annorum. Etiam res ipsa declarat lapsum ruinamque rerum brevi fore nisi quod incolumi urbe Roma nichil istius videtur esse metuendum. At vero cum caput illud orbis ceciderit et esse ceperit quod Sibille fore aiunt quis dubitet venisse iam finem rebus humanis orbique terrarum. Illa est civitas que adhuc sustentat omnia precandus

quod nobis et adorandus est deus celi. Si tamen statuta eius et placita differri possunt ne citius quam putamus tyrannus ille abhominabilis veniat qui tantum facinus moliatur ac lumen illud effodiat cuius interitu mundus ipse lapsurus est. Nunc ad certa exequenda redeamus que deinceps secutura sunt diximus paulo ante.

Ex elapsis mille annis post iudicium solvetur iterum dyabolus et concitabit gentes ut sanctam expugnent civitatem et obsidebunt eam et quomodo eam deus omnino destruet et penis eternis tradet electis omnibus translatis ad gloriam angelorum post resurrectionem sanctam. Capitulum 26m.

In principio regni sancti fore ut a deo princeps demonum vinciatur. Sed idem cum mille anni regni hoc est septem millia ceperint terminari solvetur denuo et custodia emissus exibit atque omnes gentes que tunc erunt sub ditione iustorum concitabit ut inferat bellum sancte civitati. Et colligetur ex omni orbe terre innumerabilis populus nationum et obsidebit et circumdabit civitatem. Tunc veniet novissima ira dei super gentes et debellabit eos usque ad unum. Ac primum concutiet terram quam validissime et a motu eius scindentur montes Syrie et subsident colles in abruptum et muri omnium civitatum concident. Et statuet deus solem triduo ne occidat et inflammabit eum et descendet estus nimius et adustio magna super perduelles et impios populos et imbres sulfuris et grandines lapidum et gutte ignis. Et liquescent spiritus eorum in calore et corpora conterentur in grandine et ipsi semet invicem gladio ferient. Replebuntur montes cadaveribus et campi operientur ossibus. Populus autem dei tribus illis diebus sub concavis terre occultabitur donec ira dei adversus gentes et extremum iudicium terminetur. Tunc exibunt iusti de latebris suis et invenient omnia cadaveribus atque ossibus tecta. Sed et genus omne impiorum radicitus interibit. Nec erit in hoc mundo ulla iam natio amplius preter solam gentem dei. Tunc per annos septem perpetes intacte erunt silve nec excidetur de montibus lignum sed arma gentium comburentur et iam non erit bellum sed pax et requies sempiterna. Cum vero completi fuerint mille anni renovabitur mundus a deo et celum complicabitur et terra mutabitur et transformabit deus homines ad similitudinem angelorum et erunt candidi et servient in eternum. Eodem tempore fiet secunda illa et publica omnium resurrectio etiam in qua excitabuntur impii ad cruciatus sempiternos. Hii sunt qui manufacta coluerunt qui deum mundi ac parentem

uel nesciuerunt uel abnegauerunt Sed et deus illorum cum minis
tris suis comprehendet ad penasque dampnabit cum quo pariter omnis
turba impiorum pro suis facinoribus in conspectu angelorum at
que iustorum perpetuo igni cremabitur metuimus Hec est doctrina
sanctorum prophetarum quam christiani sequuntur sequimur Hec nostra sapi
entia quam isti qui uel fragilia colunt uel inanem philosophiam tuentur
tamquam stultissima derident quia nos defendere hanc publice atque
asserere non solemus deo iubente ut quieti ac silenti archanum
eius in abscondito atque intra nostram conscientiam teneamus Hec
adversus istos veri prophanos qui non discendi sed arguendi atque
illudendi causa inclementer deum ac religionem eius impugnabat
pertinaci contentione certemus Absconditum enim tectumque misterium quod
fidelissime oportet marie a nobis qui nomen fidei gerimus Verum
illi hanc taciturnitatem nostram veluti malam conscientiam criminantur
Vnde etiam quasdam execrabiles opiniones de pudicitiis et inno
centibus fingunt Et libenter hiis que finxerint credunt **Exhor
tatio ut omnes properent ad suscipiendam cum religione sapientiam per
quam ad beatissimam pervenitur eterne vite beatitudinem. Capitulum 27**

Omnia decursis propositi operis septem spaciis ad me
tam pervenimus superest ut exhorter eius ad suscipi
endam cum vera religione sapientiam Cuius vis et officium in eo ver
titur ut contemptis terrestribus et abiectis erroribus quibus antea te
nebamur fragilibus servientes et fragilia concupiscentes ad
eterna celestis thesauri premia dirigamur Que ut capere possi
mus quam primum contemnende sunt huius presentis vite allicibiles vo
luptates que animas hominum pernitiosa suavitate deliniunt Quanta fe
licitas extimanda est subtractum hiis labibus terre perfrui ad
illa equissimum iudice parentemque indulgentissimum qui pro labo
ribus requiem pro morte vitam pro tenebris claritatem pro terrenis
ac brevibus bonis eterna ac celestia largiatur cum qua mercede
acerbitates et miserie quas perpetimur in hoc mundo faciens opera
iustitie conferri et coequari nullo pacto Proinde si patien
tes si beati esse volumus cogitanda et proponenda nobis sunt non
tamen terentiana illa malendum esse usque in pristino vapu
landum habendum compedes sed hiis multo atrociora carcer ca
thene tormenta patienda sustinendi dolores mors denique
ipsa et suscipienda est et ferenda Cum liqueat conscientie nostre neque
fragilem istam voluptatem sine pena neque virtutem sine divino
premio fore Vniversos igitur oportet operam dare ut vel se quam pri
mum ad veram viam dirigant vel susceptis operatisque virtuti
bus huius vite laboribus patienter exactis consultorem deum habere

mercant' Pat' em nr ac dns qui condidit firmamtuq ce
lu qui solem cu syderib9 illuxit qui libeat in magnitudie
sua terram vallauit montib9 mari incidit amnibq3 dis
tinxit Et quitqd est in hoc ope mudi cōflauit ac pfecit
e nichilo pspectis errorib9 hom duce misit qui nobis
iusticie viam panderet Hunc sequamr omes hunc audiam
huic deuotissime pareamo qm solo vt ait lucretius veridi
cis hom purgauit pectora dictis Et fine statuit torpedi
nis atq timoris Exposuit bonu sumu quo tendimo omes
Quid foret atq via monstrauit limite puo qua possem9
ad id recto contende cursu Nec monstrauit tm s; etia precessit
ne quis difficultatis gra iter virtutis horreret Deserat' si
fieri pt via pditionis et fraudis in qua mors voluptatis
illecebris adoperta celat'. Et quanto quisq annis in senectute Nota
vergentib9 appropinquare cernit illu die quo sit ei ex hac vita mi
grandu cogitet quo purg abscedat quo innocens ad iuditu veni
at Non vt faciut quida cecis mentib9 inixi quia ia defici
entib9 corpis virib9 in hoc admonet' instantis vltie neces
sitatis vt cupidius et ardentius hauriendis libidinib9 in
cendat Qua ex voratgine liberet se quisq du licet du facul
tas adest seq ad deu tota mente cutat vt illu die securus
exspectet quo pses deusq mudi deq de singuloru factis et co
gitacoib9 iudicabit Quecuq hic expetunt' non tm negligat
sed et fugiat potioreq aiam suam iudicet quam bona ista falla
cia quoru incerta et caduca possessio est Migrat em cotidie
et multo velocius exeut quam intrauerat Et tn si nob vsq ad
vltimu liceat istis frui alijs certe relinquenda sut Nichil
nobiscu ferre possumus nisi vita bn atq innocent' acta Ille
ad deu copiosus ille opulentus adueniet Cui astabit cotinen
tia. mia. patientia. caritas. fides. Hec est hereditas nra que
nec eripi cuiq nec transferri ad alteru pt Et quis est q hec
bona parare et acquirere sibi velit Veniat qui esurit vt a
qua salutare de phenni fonte plenissimis faucib9 trahat
Hoc cibo atq potu ceci et cerni videbut et surdi audient et mu
ti loquent' et claudi ambulabut et stulti sapient et egroti
valebunt et mortui reuiuiscent Quisquis em corruptelas
terre vtute calcauerit Hunc arbiter ille summus et verax ad vi
ta luceq ppetua suscitabit Nemo diuitijs nemo fascib9
nemo etia regia ptate cofidat immortalem ista no faciut
Nam quicq rones hois abiecerit ac psentia secutus in hu
mu sese pstrauerit tamq desertor dni et impatoris et patris sui

puniet. Intendam̄ ergo iustitie que nos inseparabilis comes
ad deū sola pducet et dū spus hos regit artq infatigabili
militia deo militem̄ stationes vigiliasq celebrem̄ Congre
diam̄ cū hoste quē nouim̄ fortiter vt victores a deuicto ad
ůsario triumphantes pmiū virtutis qd ipe pmisit a dno
consequamur

Nullus ul negat ul dubitat p xpm ihm tale q̄le sacris
līris pnūtiat. futurū esse iuditiū nisi qui eisdē līris nes
tio qua incredibili amositate seu cecitate nō credit q̄ ia vei
tatem suā orbi demostrauē tratū In illo itaq iuditio ul cia
illud iuditiū has res diciam̄ ee venturas Helyam thesbi
tem fidem iudeorū antixpm psecuturū xpm iudicaturū
mortuorū resurrectione bonoꝝ malorumq direptione mūdi
conflagratione eiusdemq renouatione Que oīa quidē ventura
esse credendū est sz quibꝫ modis et quo ordine veniat ma
gis tuc docebit verū experientia quā nūc ad pfectū hoim
intelligentia valet consequi Existimo tn̄ ea que a me com
memorata sūt ordine ventura

Explicit liber septimus
Incipit liber octauus

Prohemiū in quo pmittētes ordinē dicendorū ad
habendā vitatē dociz deū ee cognoscendū. 1
De gradibꝫ p quos ad vitatē ascendit. et qui de ipis gra
dibus eiciantur 2
Quid intendat in hoc libro et diuisio titandoꝝ. 3
Quod nullꝫ asseruit deū irasci et grā nō moueri. 4
Contra epycurū disputat qui negat deū irasci gratifica
ri et omnia puidere. 5
Cont. stoycos dicentes ī deo fore grām s̄ nō irā. 6
Quod deꝫ irascitur. 7
Quod phi errat et q hoīes ab aliis aīantibꝫ maxīe diffe
rant rligione q̄ hoīs est ppria 8
Con epycurū rligionē subūtentē et q rligio sit danda. 9
Varias opiniones de mūdi opificio et gubinatoē enūant. 10
Quod mūdꝫ dei puidentia factꝫ sit et gubinet. 11
Vtrū vnꝫ dei an pluriū deorū puidentia mūdꝫ rega
tur et constet. 12
Quod religio sit et hominis sit. 13
Quod oīa tam bona q̄ mala hoīs grā fcā sunt. 14

hec tres dicit sed volunt